

Evaluering af Skolesport – Leg, Liv & Læring

Evaluering af Skolesport – Leg, Liv & Læring

2012

Evaluering af Skolesport – Leg, Liv & Læring

© 2012 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form
på: www.eva.dk

ISBN (www) 978-87-7958-676-5

Indhold

1	Indledning	6
1.1	Evalueringens formål	6
1.2	Evalueringsdesign	7
1.2.1	Opstartsseminar	7
1.2.2	Ildsjælens selvevaluering af projektet	8
1.2.3	Teoritestende casestudier	8
1.3	Rapportens opbygning	9
2	Anbefalinger	10
2.1	Afklar særkendet ved Skolesport	10
2.1.1	Nedton eller fravælg model 1	10
2.1.2	Fokusér på model 2 og/eller model 3	11
2.2	Tilpas DHIF's rolle	12
3	Hovedkonklusioner	14
3.1	Forventningerne til Skolesport	14
3.2	Ildsjælen skal også have administrative kompetencer	14
3.3	DHIF er en videns- og erfaringsbase	15
3.4	Resultaterne	15
4	Et ambitiøst projekt	19
5	Ildsjælen	21
5.1	Ildsjælens kompetencer	21
5.2	Ildsjælens tidsforbrug	23
5.3	Todelt ildsjælsfunktion	24
6	Idrætsaktiviteterne – valg og tilrettelæggelse	26
6.1	Opstart med afsæt i model, målgruppe eller aktivitet	26
6.2	Niveau- og forudsætningstilpassede tilbud	28
6.2.1	Modelniveauerne	28
6.2.2	Idrættens karakter og tilpasning	30
6.2.3	Idrættens organisering	33
7	Dialog og samarbejde med forældre	38
7.1	Præsentation af projektet for forældrene	38
7.2	Den løbende dialog	39
7.2.1	Forældrenes opbakning til projektet	39
7.2.2	Fremtidige perspektiver	41
8	DHIF's rolle: sparring, netværk og kompetenceudvikling	44
8.1	Vejledning og sparring	44
8.2	Kompetenceudvikling	45
8.2.1	Kurser	45

8.2.2	Netværk	45
8.3	Hjemmesiden	46
9	Betydningen for målgruppen	47
9.1	Deltagelse i idræt og idrætsfællesskaber – nu og i fremtiden	47
9.1.1	Flere dyrker idræt	47
9.1.2	Skolesport giver målgruppen mange fordele	48
9.1.3	Interessefastholdelse kræver netværksstøtte	49
9.2	Idræts- og foreningsidentitet	49
9.2.1	Model 1 giver den ringeste grad af idrætsidentitet	49
9.2.2	Model 2 giver den højeste grad af foreningsidentitet	50
9.2.3	Et foreningssamarbejde giver flere fordele for målgruppen	50

1 Indledning

Dansk Handicap Idræts-Forbund (DHIF), Dansk Skoleidræt og TrygFonden indgik i september 2009 et treårigt projektsamarbejde, der løber indtil august 2012. Projektet hedder Skolesport – Leg, Liv & Læring (herefter: Skolesport) og bygger på erfaringer fra et toårigt modelprojekt i 2007-09. Hovedformålet med projektet er at motivere idrætsusikre elever med særlige behov – fysiske såvel som kognitive – til at være mere fysisk aktive efter skoletid – enten på skolen/i SFO'en eller i en lokal idrætsforening. Dette skal sikres ved at tilbyde elever mere kvalificerede og varierede idrætstilbud i forlængelse af skoletiden og ved at styrke samarbejdet mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger.

De skoler/SFO'er, der har deltaget i projektet, har indvilliget i at afprøve en af følgende tre modeller for, hvordan de kan bidrage til øget aktivitet blandt deres elever. De tre modeller er:

- 1 Intern-intern
Skolerne/SFO'erne tilrettelægger og gennemfører selv tilpassede idrætstilbud for eleverne på skolens område.
- 2 Ekstern-intern
Skolerne/SFO'erne tilrettelægger i samarbejde med lokale idrætsforeninger tilpassede idrætstilbud. De gennemføres enten i idrætsforeningerne med skolens/SFO'ens eget personale som instruktører eller på skolens/SFO'ens område med idrætsforeningernes trænere som instruktører.
- 3 Ekstern-ekstern
Skolerne/SFO'erne tilrettelægger i samarbejde med lokale idrætsforeninger tilpassede idrætstilbud. De gennemføres i idrætsforeningerne og har idrætsforeningernes egne trænere som instruktører.

For at få at vide, om projektet har indfriet sit formål, men også, hvilke styrker og udfordringer der er forbundet med de forskellige modeller, har projektgruppen bedt Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om at evaluere Skolesport.

Evalueringen baserer sig på erfaringerne på de 14 specialskoler eller skoler med specialafdelinger, der har deltaget i projektet fra eller før 1. august 2011. En samlet liste over de deltagende skoler er vedlagt som bilag 1.

Evalueringen er gennemført af følgende medarbejdere på EVA:

- Metodekonsulent Dorte Stage Petersen (projektleder)
- Metodekonsulent Kristine Als Velling
- Evalueringsmedarbejder Caspar Theut.

1.1 Evalueringens formål

Formålet med evalueringen er at belyse, om og hvordan projektet har levet op til sit formål om at motivere flere elever og unge med særlige behov til at være mere fysisk aktive efter skoletid enten på skolen eller i en lokal idrætsforening. Evalueringen har altså både et summativt og et formativt formål.

Evalueringen er designet med afsæt i virkningsevalueringsmodellen, som beskrives nærmere i det følgende. EVA's projektgruppe har med henvisning til denne tilgang tilrettelagt dataindsamlingen, så den giver mulighed for at svare på følgende evalueringsspørgsmål:

- Hvad virker for hvem og under hvilke omstændigheder i relation til Skolesport?

Evalueringen leder frem til en række anbefalinger om, hvad der skal til, for at projektet bliver en (større) succes, baseret på de udfordringer og barrierer, som analysen har identificeret.

1.2 Evalueringsdesign

EVA har valgt at tilrettelægge evalueringen som en virkningsevaluering. Det skyldes ikke mindst evalueringens todelte formål, som indfanges af en virkningsevaluering: nemlig at vurdere, både hvad der virker, og for hvem og under hvilke omstændigheder.

Det centrale i en virkningsevaluering er at opstille en model, der beskriver, hvordan og hvorfor vi forventer, at en given indsats vil opnå de ønskede resultater i en specifik kontekst. Vi kalder denne model for en indsatsteori. Indsatsteorien beskriver den virningskæde, som vi tror, eksisterer for vores indsats – i dette tilfælde de implicite og eksplicite antagelser, der ligger bag projektet Skolesport. Indsatsteorien for Skolesport er opstillet på baggrund af projektgruppens (DHIF's og TrygFondens) forventninger og antagelser om, hvordan og hvorfor de tre modeller i Skolesport-projektet vil føre til de ønskede resultater.

EVA har brugt indsatsteorien som en ramme for de vurderinger, vi har foretaget, herunder vurderingen af, om projektet har været en succes. Analyserne i rapporten er dermed udarbejdet med afsæt i den opstillede indsatsteori, og evalueringen er derfor en test af, om projektgruppens forventninger og antagelser om modellernes virkning kan genfindes i praksiserfaringerne med modellerne.

Evalueringen baserer sig på tre datakilder:

- Opstartsseminar – formulering af indsatsteorien
- Selvevaluering blandt skolernes/SFO'ernes ildsjæle¹
- Teoritestende casestudier på to udvalgte skoler.

Vi beskriver de enkelte datakilder mere udførligt i det følgende.

1.2.1 Opstartsseminar

Opstartsseminaret tjente to formål: for det første at formulere den indsatsteori (virkningskæde), der ligger bag Skolesport og tankerne om samarbejdet mellem skolen/SFO'en, forældrene og de lokale idrætsforeninger. For det andet at afgrænse evalueringen endeligt og opstille de konkrete evalueringsspørgsmål, som evalueringen skulle besvare.

Deltagerne i opstartsseminaret var medlemmerne af arbejdsgruppen for Skolesport:

- Idrætskonsulent Grethe Schøler Pedersen, DHIF (projektleder)
- Idrætskonsulent Marianne Hornbæk Jensen, DHIF
- Idrætskonsulent Jens Winther, DHIF
- Evalueringschef Dorthe McGugan Pedersen, TrygFonden.

Opstartsseminaret blev tilrettelagt som en kombination af oplæg om indsatsteori som redskab og konkrete øvelser, der ledte frem til formuleringen af indsatsteorien for projektet. EVA finpudsede indsatsteorien efter seminaret og sendte den endelige version til godkendelse hos deltagerne af seminaret.

¹ Ildsjælene er i Skolesport-regi de ansatte, som har haft det koordinerende ansvar for projektet på skolen/i SFO'en. Deres rolle uddybes i kapitel 5

1.2.2 Ildsjælens selvevaluering af projektet

Alle ildsjæle på hver af de 14 deltagende skoler/SFO'er er blevet bedt om at udarbejde en selvevaluering. Selvevalueringen har dermed karakter af en totalundersøgelse. Formålet med selvevalueringerne var at få et overblik over, hvordan projekterne er forløbet.

EVA udarbejdede et selvevalueringsskema med konkrete spørgsmål, der relaterede sig til indsats-teorien, herunder hvilken model der bruges på skolen/i SFO'en, ildsjælens erfaringer med modellen, og hvilke udfordringer og muligheder de har oplevet i processen. Selvevalueringsskemaerne blev sendt elektronisk til ildsjælene, som havde to måneder til at svare skriftligt på spørgsmålene. Fire skoler/SFO'er har to ildsjæle. EVA udsendte derfor i alt 18 skemaer. Vi modtog 17 besvarelser, idet et tilbud ikke returnerede skemaet. I de modtagne besvarelser er ikke alle spørgsmål blevet besvaret. Derfor varierer antallet af svar på de enkelte spørgsmål.

1.2.3 Teoritestende casestudier

Der findes flere forskellige casestudiedesign. Fælles for dem er dog, at konteksten spiller en væsentlig rolle, og at man forsøger at belyse en given problemstilling ud fra flere datakilder. EVA har valgt et teoritestende casestudiedesign til denne evaluering.

Vi har valgt dette casestudiedesign under hensyn til det overordnede evalueringdesign, nemlig virkningsevaluering. Formålet med casestudierne er at komme tæt på den kontekst, som også er afgørende at afdække i en virkningsevaluering for at kunne vurdere, både hvad der virker, og for hvem og under hvilke omstændigheder. Casestudierne har derfor grundlæggende haft til formål at teste teorien, dvs. indsats-teorien, og afprøve, om den holder i praksis, og hvad der i givet fald vil kunne bidrage til at styrke indsatsen i projektet.

EVA udvalgte to SFO'er på baggrund af selvevalueringerne og en dialog med projektleder Grethe Schøler Pedersen fra DHIF: Dybkærskolens SFO i Silkeborg og Trygkøgeren (SFO) i Helsingør. EVA lagde primært vægt på at udvælge to skoler, der tilsammen havde erfaring med både model 1, model 2 og model 3. Dybkærskolen arbejder inden for model 1, men har forsøgt at etablere et tilbud inden for model 3, mens Trygkøgeren har erfaring med model 2 og model 3. De to skoler blev desuden valgt, fordi selvevalueringerne gav indtryk af, at de havde interessante erfaringer og havde reflekteret over muligheder og udfordringer i forbindelse med at tilrettelægge et målgruppe- og niveautilpasset idrætstilbud, herunder muligheden for tilpasning af model, målgruppe og/eller aktivitet. I rapporten omtales casene som hhv. Silkeborg og Helsingør.

Casebesøgene er blevet tilrettelagt i samarbejde med DHIF og de involverede ildsjæle. Tabel 1 viser, hvilke interview der er blevet gennemført i forbindelse med casestudierne.

Tabel 1
Gennemførte interview

	Helsingør	Silkeborg
Interview med ildsjæl(e)	X	X
Interview med SFO-leder	X	-
Interview med SFO-leder og souschef	-	X
Gruppeinterview med lærere og pædagoger	X	X
Fokusgruppe med trænere og ledere (floorball og fodbold)	X	-
Gruppeinterview med elever, der deltager i Skolesport	X	X
Fem telefoninterview med forældre til elever, der deltager i Skolesport	X	X

Interviewene er blevet gennemført på baggrund af en semistruktureret interviewguide, der har været målrettet hver enkelt målgruppe. Alle interview har dog taget haft til formål at teste indsats-teorien bag Skolesport.

1.3 Rapportens opbygning

Rapporten består foruden dette indledende kapitel af otte kapitler.

Kapitel 2 og kapitel 3 hhv. opsummerer evalueringens hovedkonklusioner og giver anbefalinger til, hvad der kan forbedre Skolesport.

Kapitel 4 præsenterer indsats teorien kort og skitserer det udvidede formål, som formuleringen af den har ført til, i forhold til projektets oprindelige formål om alene at gøre målgruppens medlemmer mere aktive efter skoletid. Indsats teorien præsenterer begreberne idrætsidentitet og foreningsidentitet og den betydning, indsats teorien som helhed har haft for EVA's vurderinger.

Kapitel 5-9 er evalueringens analyse kapitler. I kapitel 5 går vi tæt på ildsjælen og den rolle, som ildsjælen har i Skolesport, herunder hvilke kompetencer ildsjælen skal have, og hvor meget arbejde der ligger i rollen. Det er også i dette kapitel, at ildsjælens samarbejde med kollegaer diskuteres.

I kapitel 6 handler det om de konkrete idrætsaktiviteter. Kapitlet gengiver EVA's analyse og vurdering dels af modellernes forskellige muligheder, dels af, hvordan og i hvilket omfang det er lykkedes at skabe niveau- og forudsætningstilpassede idræts tilbud til målgruppen. I dette kapitel inddrages også ledelsessamarbejdet, forstået som ledelsens støtte og opbakning til organiseringen af Skolesport, og samarbejdet med idrætsforeningerne og deres gevinster ved at være inddraget i Skolesport.

Kapitel 7 diskuterer samarbejdet og dialogen med forældrene, herunder de udfordringer, som i praksis opleves i forhold til at sikre, at forældrene er motiverede og indstillede på at have en aktiv rolle, hvis det er påkrævet.

Kapitel 8 ser på DHIF's rolle i projektet, nærmere bestemt på den rådgivning, de kurser, de netværk og den hjemmeside, forbundet har bidraget med. Hvordan er DHIF's støtte blevet modtaget, og hvad mener især ildsjælene, at DHIF's konsulenter med fordel fremover kunne fokusere deres indsats på?

Det sidste kapitel, kapitel 9, ser på Skolesports betydning for målgruppen. Har projektet fået flere elever med særlige behov til at dyrke idræt og være inkluderet i et idrætsfællesskab, og er det lykkedes at skabe en idræts- og/eller foreningsidentitet hos målgruppen, der styrker sandsynligheden for, at de dels bibeholder interessen for idræt, når de går ud af skolen, dels opnår en bedre livskvalitet? Kapitlet analyserer og vurderer altså grundlæggende, om formålet, som det er beskrevet i den formulerede indsats teori, er indfriet.

2 anbefalinger

EVA beskriver i dette kapitel de anbefalinger, som vi vurderer, kan bidrage til, at Skolesport i højere grad formår at indfri sit hovedformål, nemlig at bidrage til, at elever med særlige behov bliver mere fysisk aktive efter skoletid – enten på skolen/i SFO'en eller i en lokal idrætsforening – ved at tilbyde eleverne mere kvalificerede og varierede idrætstilbud i forlængelse af skoletiden med afsæt i et styrket samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger.

Dette kapitel sætter dermed fokus på, hvilke forhold arbejdsgruppen bør diskutere som afsæt for en evt. tilpasning af Skolesport. Hovedtrækkene i anbefalingerne er på forhånd blevet præsenteret for og diskuteret med arbejdsgruppen for at gøre anbefalingerne så anvendelsesorienterede som muligt.

Anbefalingerne er opdelt efter, om de retter sig mod modellerne eller DHIF's arbejde for at støtte ildsjælene.

2.1 Afklar særkendet ved Skolesport

Skolesport indeholder reelt i dag tre formål. Det gør, at der er meget stor forskel på, hvad der betragtes som projektets særkende. For nogle involverede er det vigtigste, at målgruppen via Skolesport får bevæget sig mere, for andre er det vigtigste, at tilbuddene tilrettelægges i samarbejde med idrætsforeninger, mens det for atter andre er vigtigst, at idrætstilbuddene skaber "lige muligheder" for at elever med særlige behov kan indgå i det lokale idrætsforeningsliv. De tre modeller motiverer derved deltagerne i projektet på forskellig vis, og evalueringen viser, at det kan være svært at bevare motivationen, hvis man har fokus på ønsket om "lige muligheder", og dette ønske ikke realiseres.

EVA's centrale anbefaling er, at arbejdsgruppen ser kritisk på, hvad formålet skal være med Skolesport. Hvad skal projektet kendes på; hvad skal være projektets særkende (raison d'être)?

EVA anbefaler grundlæggende, at model 1 nedtones eller helt fravælges, og at arbejdsgruppen fremover arbejder videre med en løsning, der fokuserer på enten model 2, model 3 eller både model 2 og model 3. Vi fremlægger i de følgende afsnit vores perspektiver på, hvorfor model 1 bør nedtones eller fravælges, og hvad der er styrkerne og udfordringerne ved hhv. model 2 og model 3.

2.1.1 Nedton eller fravælg model 1

EVA vurderer, at model 1 indebærer en risiko for, at Skolesport alene bliver en kompetenceudvikling for pædagoger og lærere, der sætter dem i stand til bedre at tilrettelægge deres daglige pædagogiske arbejde. En kompetenceudvikling, som kan være efterspurgt, men som godt kunne tilbydes uden for Skolesports rammer. Model 1 ligger også uden for det oprindeligt beskrevne hovedformål med Skolesport, nemlig at idrætstilbuddene skal udvikles med afsæt i et styrket samarbejde mellem skole/SFO og de lokale idrætsforeninger. Endelig ser vi inden for model 1 eksempler på tilbud, som har et mere sanseligt indhold. Det sikrer muligheden for at inddrage en meget bred målgruppe, men vi vurderer, at det vil være rimeligt at kræve, at de aktiviteter, der igangsættes i Skolesport-regi, skal kunne genfindes i idrætsforeninger. I model 2 og model 3 vil sikkerheden for dette være større.

EVA anbefaler, at arbejdsgruppen fokuserer på at arbejde videre med enten model 2 eller model 3 eller med både model 2 og model 3, da disse modeller muliggør arbejdet med oparbejdelse af

en idræts- og foreningsidentitet. Model 2 og model 3 har begge fokus på samarbejdet med de lokale idrætsforeninger og på udnyttelsen af de pædagogiske og idrætsfaglige kompetencer, der allerede findes i hhv. skole/SFO og idrætsforeninger. Evalueringen har vist, at foreningsidentiteten kan skabes ikke alene i model 3. Det sker faktisk i størst omfang i model 2.

EVA's anbefaling betyder, at hvis model 1 helt fravælges, vil en del af den nuværende målgruppe ikke længere være en del af målgruppen. Det skyldes ikke mindst, at en række af de aktiviteter, som er blevet tilbudt den svageste del af målgruppen, især eleverne med svære kognitive og motoriske handicap, ikke længere vil blive udbudt i regi af Skolesport. Et krav til målgruppen vil være, at den kan deltage i de aktiviteter, som muliggør oparbejdelse af en idræts- og foreningsidentitet, dvs. idrættstilbud, der vil kunne genfindes i idrætsforeningerne, og at målgruppen som minimum kan håndtere et idrættstilbud tilrettelagt ud fra principperne i model 2.

2.1.2 Fokusér på model 2 og/eller model 3

Vi peger i dette afsnit på, hvad der vil forbedre modellerne, og hvilke opmærksomhedspunkter det er væsentligt at forholde sig til i relation til modellerne og i relation til valget om i givet fald at fokusere på model 2 og/eller model 3.

Model 2: det store udviklingspotentiale

Evalueringen viser, at model 2 på mange måder er den bedste model, når det gælder om at realisere de ønsker, der på forhånd var til Skolesport. Modellen giver nye udfordringer, gode tilrettede tilbud både i starten af projektet og i dag og en tydelig idrætsidentitets- og foreningsidentitetsskabelse.

Anbefalingen er, at model 2 fremover fokuserer på den version, hvor der kommer trænere udefra til skolen/SFO'en. Det skyldes, at trænerrelationen vurderes som rigtig gavnlig for eleverne: De opnår flere sociale kompetencer såsom at kunne tage imod besked, og de får mulighed for at se op til en træner. Der opstår en anden relation, end når pædagogen eller læreren er træner, men i modsætning til model 3 kan model 2 tilbyde trygge rammer at etablere kontakten i.

Evalueringen viser, at det kan være svært at finde idrætsforeninger, der kan og vil samarbejde. Den udfordring eksisterer også i model 2. Men i kraft af at idrætsforeningen ikke behøver at tilbyde de fysiske træningsrammer, idet træneren blot skal komme hen på skolen/SFO'en, kunne det være en overvejelse værd, om andre end trænere fra frivillige idrætsforeninger kunne udfylde trænerrollen. Det kunne evt. være tidligere idrætsudøvere, fx efterlønsmodtagere eller pensionister, eller ledige. Fælles for dem er, at de vil have lettere ved at finde tid til at træne eleverne i SFO-tiden (som model 2 i dag stiller krav om) end idrætsforeningens trænere, der kan have et fuldtidsjob ved siden af.

Model 2, hvor trænerne kommer på skolen/i SFO'en, løser udfordringen med at få arrangeret og finansieret transport til og/eller fra træning: en udfordring, som opstår i forbindelse med model 3. Det betyder, at ildsjælen skal bruge færre ressourcer på dialog med kommunen og på motivering af forældre, end tilfældet er i forbindelse med model 3. Disse ressourcer kan i stedet bruges på at opsøge nye og flere samarbejdsrelationer.

Evalueringen har som beskrevet vist, at foreningsidentiteten reelt udvikles bedst i model 2. De oplevelser, som tilstedeværelse i en idrætsforening giver, synes altså også, med det rette fokus, at kunne etableres i model 2. Skolerne/SFO'erne kan arbejde aktivt med foreningsidentiteten ved at købe klubtrøjer til eleverne, arrangere og deltage i stævner med andre Skolesport-institutioner, invitere andre skoler/SFO'er med specialafdelinger eller Skolesport-aktiviteter på besøg, arrangere afslutninger, købe medaljer eller diplomer, tage holdfoto m.m. Stævnetiltagene vil give eleverne en fornemmelse af, at de skal møde andre til kamp eller deltage i et stævne. Men tiltagene kunne også være en mulighed for at sikre, at et større antal elever samles til de valgte aktiviteter. Det kunne måske gøre det mere attraktivt for en idrætsforening at tilbyde trænerassistance, da antallet af potentielle medlemmer og sandsynligheden for, at et helt hold kunne samles, ville blive større.

Model 3: fra drøm til virkelighed

Det, som model 3 bidrager med i forhold til model 2, er dels oplevelsen af at skabe de samme muligheder for målgruppen for at dyrke idræt i idrætsforeninger, som andre elever har, dels troen på, at idræstilbuddene bliver ved med at være tilgængelige for målgruppen – også når de går ud af skolen. Det skyldes, at målgruppen allerede i projektperioden bliver forankret i idrætsforeningerne. Det er dog ikke givet, idet eleverne ikke nødvendigvis bor i det område, hvor tilbudene bliver forankret. Den dag, de ikke længere er tilknyttet skolen/SFO'en, vil de derfor ikke med sikkerhed have let adgang til disse tilbud. Udviklingen af en idræts- og/eller foreningsidentitet kræver ikke en model 3. Til gengæld kræver model 3 mange ressourcer – både af forældrene og af ildsjælene.

Model 3 sender et signal om, at det ikke er nok at bidrage til et højere aktivitetsniveau hos eleverne her og nu, men at aktiviteterne skal give mulighed for, at eleverne fortsat kan have adgang til idræstilbud, når de går ud af skolen. Model 3 har altså et meget ambitiøst særkende.

Model 3 kræver, for at blive en succes, at de udvalgte elever er relativt stærke, og at de har forældre, der har overskud til at bidrage med den nødvendige støtte. Det første skyldes, at de skal kunne håndtere et tilbud baseret på model 3-principperne, hvilket udelukker den mellemgruppe der ville kunne håndtere model 2. Det andet skyldes to forhold: Forældrene skal kunne hente eleverne efter træning, men de skal også have overskud til at kunne aflaste og støtte ildsjælen med eksempelvis det opsøgende arbejde i forhold til kommunen og idrætsforeningerne. Det vil for nogle forældre være muligt, for andre vil det ikke.

Model 3 kræver meget tid af ildsjælene. EVA anbefaler derfor, at samarbejdet med de ressourcestærke forældre styrkes og kommer mere i fokus. Det kan sikre, at kommunerne eller skolerne/SFO'erne ikke selv behøver at afsætte al den tid, som ildsjælen reelt bruger i dag. Forældrene vil kunne bidrage med nogle af de kompetencer, som ildsjælen ikke nødvendigvis selv har, når det gælder kontakter og kendskab til fx kommunernes sagsbehandlingsgange og regelgrundlag. Men de vil også alene med deres tid kunne aflaste ildsjælen og hjælpe med at følge op på aftaler. Evalueringen viser, at der er ressourcestærke forældre, som gerne vil påtage sig dette medansvar, og de er reelt meget motiverede for at støtte ildsjælen, da de derved bidrager til at etablere varige tilbud og lige muligheder for adgang til idræstilbud i det normale idrætsforeningsliv.

2.2 Tilpas DHIF's rolle

DHIF har været en stor støtte for ildsjælene i Skolesport-projektet.

EVA anbefaler, at DHIF fortsat fokuserer på at være en videns- og erfaringsbase for, hvordan man kan tilrettelægge idræstilbud for målgruppen i Skolesport-regi. DHIF bruger imidlertid i dag meget tid på løbende sparring. EVA forudsiger, at DHIF på længere sigt ikke behøver at bruge lige så meget tid på denne del af arbejdet, men at forbundet vil kunne fokusere på at støtte skolerne/SFO'erne i opstartsfasen og i det opsøgende arbejde i forhold til idrætsforeningerne, kommunerne og pressen og ligeledes med netværksdelen samt lokale og nationale idrætsarrangementer.

Vi forventer, at behovet for løbende sparring vil mindskes, hvis Skolesport fremover har et større fokus på model 2 og/eller model 3, da idrætsforeninger vil kunne bidrage med idrætsfaglig viden. Idrætsforeningerne forventes derved at kunne bidrage med noget af den viden, som skolerne/SFO'erne har søgt hos DHIF.

Der vil dog fortsat være brug for løbende sparring. Men DHIF kunne med fordel fokusere denne på at give idéer og inspiration til, hvordan ildsjælene kan styrke deres brug af billeder i formidlingen af og dialogen om Skolesport med såvel medarbejdere, forældre og elever. EVA anbefaler, at DHIF især fokuserer på at støtte ildsjælene i at videreudvikle formidlingen over for forældrene, da forældrenes engagement og opbakning er vigtigst. En måde at arbejde med forældrenes støtte og motivation på kunne også være at etablere et netværk i Skolesport-regi for forældrene.

Ud over støtten til formidling og billedarbejde vil det være en styrke for de enkelte projekter, hvis DHIF i endnu videre udstrækning bidrager med at synliggøre og promovere projektet – både na-

tionalt og lokalt. Det være sig både gennem pressen og gennem støtte til det opsøgende arbejde i forhold til kommuner og idrætsforeninger. Det skyldes, at DHIF som organisation har mere slagkraft og viden inden for området, end de enkelte projekter har hver for sig. DHIF kan åbne døre, som skolerne/SFO'erne ikke selv kan åbne. DHIF kan bedre beskrive over for samarbejdspartnere, hvad Skolesport kan, og på den måde styrke samarbejdspartnernes motivation for at deltage eller bidrage med fx økonomisk støtte.

Det opsøgende arbejde tager tid. Det kan forældre hjælpe med, men det kan DHIF i høj grad også. EVA anbefaler, at DHIF overvejer, hvordan forbundet bedst hjælper ildsjælene igennem de udfordringer, de oplever i kontakten med kommunerne i forbindelse med model 3. Et forslag er, at DHIF afdækker den aktuelle kommunes tilskudsmuligheder, så den viden kan præsenteres for ildsjælen, inden der bruges tid på at opsøge samarbejdspartnere blandt de lokale idrætsforeninger. Afdækningen kunne ske gennem et styrket samarbejde med kommunerne. Det vil dels aflaste ildsjælen, dels styrke dialogen med idrætsforeningerne om, hvilken organisering der er mulig.

Endelig anbefaler EVA, at DHIF fastholder netværksmøderne for ildsjælene. Også selvom evalueringen viser, at det ikke er alle der i dag får meget ud af at deltage. Det skyldes, at møderne er et oplagt forum for erfaringsudvikling, herunder for at diskutere og præsentere forslag på tværs af projekterne til, hvordan udfordringer kan håndteres og er blevet håndteret i forhold til bl.a. forankring af tilbuddene i idrætsforeningerne, samarbejdet med kommunerne og afdækningen af tilskudsmuligheder til transport. For at styrke den grundlæggende viden hos ildsjælene, men også trænerne, vil det samtidig være en fordel, hvis de kurser, DHIF har tilbudt dem som tilkøb for at styrke tilrettelæggelsen af idrætstilbuddene, fremover kunne tilbydes som en integreret del af Skolesport til alle dem, der er involveret i tilrettelæggelsen af idrætstilbuddene. Kurserne kunne med fordel udvides med formidling af viden om de omtalte udfordringer, selvom udfordringerne ikke relaterer sig direkte til de konkrete idrætstilbud.

3 Hovedkonklusioner

EVA præsenterer i dette kapitel evalueringens hovedkonklusioner og samlede vurderinger af, hvad der virker, for hvem og under hvilke omstændigheder.

EVA's vurderinger bygger på den indsats-teori, der er opstillet for Skolesport i forbindelse med evalueringen. Konklusionerne knytter sig altså til de hypoteser, som arbejdsgruppen bag projektet har haft, om, hvad Skolesport – Leg, Liv & Læring vil bidrage med, og om, hvordan og hvorfor de igangsatte indsatser (modeller) ville sikre de ønskede resultater.

I de følgende to afsnit opsummerer vi først de forventninger, arbejdsgruppen har haft til projektet. Herefter gengiver vi kort, hvilke krav ildsjælene indfrir, og hvad det kræver at udfylde den centrale rolle som ildsjæl. Til sidst uddyber vi under mere specifikke overskrifter de resultater, Skolesport ifølge evalueringen har haft for målgruppen.

3.1 Forventningerne til Skolesport

Indsats-teorien angiver i korte træk, at ildsjælene i Skolesport gennem løbende dialog med kollegaer, ledere og trænere i lokale idrætsforeninger forventes at sikre etableringen og tilpasningen af idrætstilbud til elever med såvel kognitive som fysiske handicap, der er tilpasset deres niveau og forudsætninger, og som bidrager til, at målgruppen dels dyrker idræt og er inkluderet i et idrætsfællesskab, dels fastholder interessen for idræt, når de går ud af skolen.

Hypotesen er, at idrætstilbud, der er tilpasset målgruppens niveau og forudsætninger, muliggør etableringen af en idræts- og/eller foreningsidentitet hos målgruppen, som vil bidrage til at give målgruppen en bedre livskvalitet. (Idrætsidentitet og foreningsidentitet defineres i kapitel 3).

Arbejdsgruppen har opereret med tre forskellige modeller, som arbejdsgruppen har forventet alle vil kunne bidrage til udviklingen af en idræts- og/eller foreningsidentitet. I model 1 tilrettelægger og gennemfører skolen/SFO'en selv tilpassede idrætstilbud for eleverne på skolens område. I model 2 tilrettelægges tilbuddet i samarbejde med lokale idrætsforeninger – enten ved, at tilbuddet afvikles ude i idrætsforeningerne med en af skolens/SFO'ens pædagoger eller lærere som instruktør, eller ved, at en instruktør fra den lokale idrætsforening kommer hen på skolens/SFO'ens område og træner eleverne. Endelig udvider model 3 med, at eleverne både bliver trænet af en instruktør fra den lokale idrætsforening og træner på idrætsforeningens område. I model 2 og model 3 tilrettelægger skolen/SFO'en altså idrætstilbuddet i større eller mindre omfang i samarbejde med lokale idrætsforeninger, mens skolen/SFO'en ikke inddrager de lokale idrætsforeninger i model 1. Både model 1, 2 og 3 forventes således at bidrage til en idrætsidentitet, mens foreningsidentiteten alene forventes muliggjort i model 2 og model 3.

3.2 Ildsjælen skal også have administrative kompetencer

Arbejdsgruppen har i høj grad haft fokus på, at ildsjælen skal have stærke kommunikative kompetencer, være en igangsætter og have godt kendskab til eleverne og til det lokale idrætsforeningsliv. Det er også ifølge evalueringen vigtige kompetencer – om end et godt kendskab til eleverne ikke synes lige så vigtigt som de øvrige punkter. Det nødvendige kendskab kan opnås via god dialog med kollegaer og ledere.

Til gengæld viser evalueringen, at ildsjælen også har brug for stærke administrative kompetencer. Et kompetencekrav, som bliver mere og mere udtalt, jo højere modelniveau ildsjælen skal arbejde

inden for. Det skyldes, at behovet for planlægning og koordinering øges, især fordi kontakten til forældre og idrætsforeninger, men også kommuner, øges.

Kontakten til forældrene øges især i model 3, da der her opstår behov for at koordinere og planlægge transporten til og fra træningen. Kontakten til idrætsforeningen øges helt naturligt i både model 2 og model 3, da ildsjælen bruger tid på opsøgende arbejde (men til gengæld måske mindre tid på intern koordinering). Endelig øges kontakten til kommunen også især i model 3, da transportaspektet giver anledning til kontakt om fx tilskudsmuligheder.

3.3 DHIF er en videns- og erfaringsbase

Evalueringen viser, at DHIF via sine aktiviteter – direkte rådgivning, netværksdannelse, kurser og hjemmeside – bidrager til at give ildsjælene ny viden om og inspiration til, hvordan Skolesport kan tilrettelægges og udvikles, om end der er forskel på, hvor meget ildsjælene har gjort brug af konsulentstøtten.

DHIF's konsulents direkte rådgivning fremhæves bl.a. positivt for støtte i opstartsfasen til formidling af projektet til ledelse, medarbejdere og forældre, for et stort vidensniveau om mulige idrætstilbud for elever med specielle behov, for en vedholdenhed og en støtte, der har sikret fremdrift og fastholdelse af fokus, for hjælp med kontakt til idrætsforeninger og for støtte til afdekning af alternative finansieringsmuligheder via puljer og fonde.

Kun få ildsjæle har deltaget i de gennemførte kurser om målgruppertilpasset idræt, men blandt dem, der har, er der tilfredshed. Kurserne nævnes i den ene case bl.a. som et godt afsæt for at komme i gang med projektet og som god kompetenceudvikling.

De lokale og landsdækkende netværk for ildsjæle omtales overvejende positivt. Selvevalueringerne viser, at de fleste af de ildsjæle, der deltager i netværkene, får et udbytte med hensyn til både erfaringsudveksling og ny viden og inspiration. Det kan dog være en udfordring for ildsjælene at finde tid til netværksmøderne.

Hjemmesiden, som DHIF opdaterer med information om og inspiration til mulige idrætstilbud, er blevet brugt af mindre end halvdelen af ildsjælene. Blandt dem, der har benyttet hjemmesiden, er der til gengæld tilfredshed med dens informationer.

3.4 Resultaterne

Evalueringen viser, at Skolesport har bidraget til at sikre, at flere idrætsusikre elever er mere fysisk aktive efter skoletid.

Evalueringen viser dog også, at der er forskel på, i hvilket omfang de tre modeller har sikret dette ved at tilbyde kvalificerede og varierede idrætstilbud med afsæt i et styrket samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger, og i hvilket omfang de har muliggjort og bidraget til at udvikle en idræts- og/eller foreningsidentitet hos målgruppen. Dette har betydning for, hvilken virkning projektet har haft for målgruppen.

Resultaterne varierer alt efter modelvalg

Evalueringen viser, at idrætstilbud, der er udviklet i samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger, giver flere positive resultater for målgruppen. Uanset om målgruppen deltager i model 1, model 2 eller model 3, har det øgede aktivitetsniveau dog en række positive virkninger for målgruppen:

- De får en bedre kondition, herunder større vedholdenhed, da de lærer at håndtere fysisk træthed efter træning og erfarer, at det ikke er farligt fx at svede.
- De får en større kropsbevidsthed.
- De forbedrer deres motoriske evner og bliver mere selvhjulpne.
- De forbedrer deres indlærings- og koncentrationsevne.
- De får noget at tale med deres søskende og forældre om.
- De får et bedre selvværd, fordi de opdager potentialer hos sig selv, som de ikke vidste, at de besad.

- De styrker deres sociale kompetencer.

Men de idrættstilbud, der er udviklet i et samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger – enten i model 2- eller model 3-varianten – bidrager ud over disse resultater til, at målgruppen får mulighed for at:

- Opleve en trænerrelation og en voksenkontakt, der ikke er knyttet til en pædagog eller lærer eller forældrene. De lærer at tage imod beskeder fra andre og får rollemønstre og idoler at se op til.
- Opleve livet i en idrætsforening og være en del af "normalområdet" og derved kunne tage del i det liv, som deres søskende og jævnaldrende har mulighed for at tage del i.

Evalueringen viser også, at model 3 kan være en stor motivationsfaktor for ledere, medarbejdere, forældre og ildsjæle pga. det aspekt, der implicit ligger i modellen om lige muligheder for at deltage i det normale idrætsforeningsliv. Der er imidlertid også involverede, for hvem det at dyrke idræt og styrke fællesskabet og de sociale relationer er lige så vigtigt, hvis ikke vigtigere, end de lige muligheder.

Alle modeller, men ikke alle aktiviteter, giver mulighed for at oparbejde en idrætsidentitet

Evalueringen viser, at alle modeller indeholder et potentiale for, at målgruppen udvikler en idrætsidentitet. Evalueringen viser dog også, at potentialet ser ud til at være størst i model 2 og model 3. De idrættstilbud, der er udviklet i et samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger, synes at styrke udviklingen af en idrætsidentitet hos målgruppen. Det kan skyldes karakteren af nogle af de aktiviteter, som igangsættes inden for rammerne af model 1.

EVA vurderer nemlig, at det er tvivlsomt, om alle nuværende aktiviteter inden for model 1 understøtter muligheden for, at målgruppen udvikler en idrætsidentitet, som kan danne grundlag for en foreningsidentitet. Det gælder aktiviteter som sansehold, bevægelse i varmtvandsbassin, rollespil og besøg i snoezelhus. Disse aktiviteter synes at have en mere sanselig karakter og kan ikke forventes at bidrage til en idrætsidentitet.

Vi vurderer, at en reel udfordring ved model 1 er, at aktiviteterne i denne model kommer til at ligne det pædagogiske arbejde, som pædagoger og lærere til enhver tid har mulighed for at tilrettelægge for målgruppen. Skolesport risikerer dermed at blive et projekt, der ikke bidrager med noget nyt.

Ikke alle målgrupper har mulighed for at udvikle en idræts- eller foreningsidentitet

Det er ikke kun nogle aktiviteter, som ikke muliggør en idrætsidentitet. Der er også nogle i målgruppen, for hvem det at udvikle en idrætsidentitet – eller foreningsidentitet – er meget svært pga. deres kognitive evner.

EVA vurderer på den baggrund, at det ikke er alle i målgruppen, som har mulighed for at opnå alle de resultater, som arbejdsgruppen forventede, at Skolesport skulle bidrage med for at kunne skabe grundlag for en bedre livskvalitet hos målgruppen. For den svageste del af målgruppen har Skolesport – Leg, Liv & Læring svært ved at bidrage til mere langsigtede resultater. Når det gælder denne del af målgruppen, er det alene muligt at have et kortsigtet mål.

Foreningsidentiteten er stærkest i model 2

Ifølge ildsjælene er foreningsidentiteten størst blandt de elever, der deltager i model 2. Resultatet viser, at model 2 kan understøtte de forhold, der kan bidrage til at styrke foreningsidentiteten. Herudover viser evalueringen bl.a., at model 2 både i opstarten og i dag har været god til at sikre det rette tilbud til eleverne.

Resultatet kan skyldes flere faktorer. En faktor, som EVA dog ikke vurderer som væsentlig, er model 2's målgruppe. Denne målgruppe må nemlig forventes at være lige så meget i stand til at opnå en foreningsidentitet som de elever, der deltager i model 3.

En mulig forklaring er, at model 2 formår at kombinere tryghed og det ukendte foreningsliv. For det nævnes generelt, at det er vigtigt, at eleverne føler sig trygge ved tilbuddene. I model 2 er alting ikke nyt og usikkert. Eleverne vil enten blive trænet i skolens/SFO'ens kendte omgivelser af en ukendt træner eller blive trænet af en kendt voksen fra skolen/SFO'en i de ukendte idrætsforeningers faciliteter.

Samarbejde mellem skole/SFO og idrætsforeninger bidrager til gensidig kompetenceudvikling

Evalueringen viser, at en udfordring, som kan opstå i forbindelse med model 1, er, at pædagogerne eller lærerne kommer til at mangle input og inspiration udefra til fortsat at kunne tilrettelægge spændende og varierede træningsforløb for eleverne. De kan derfor få svært ved at sikre, at eleverne løbende bliver udfordret i et omfang, der er tilpasset deres niveau og forudsætninger.

I relation til dette viser evalueringen også, at ildsjælene generelt vurderer, at elever, der deltager i model 2 og model 3, i højere grad får nye udfordringer.

Samarbejdet mellem skole/SFO og idrætsforeninger, som er en integreret del af både model 2 og model 3, giver mulighed for at kombinere pædagogernes eller lærernes kendskab til eleverne med trænerens idrætsfaglige viden. Pædagogerne eller lærerne behøver derved ikke i samme grad at blive kompetenceudviklet, da de ikke selv skal tilrettelægge træningen for eleverne. De har nemlig en sparringspartner i de lokale idrætsforeninger. For de lokale idrætsforeninger giver samarbejdet en indsigt i, hvordan de både i dag og fremover kan tilrettelægge idrætstilbud for elever med specielle behov, og de nyder godt af pædagogernes eller lærernes kendskab til eleverne. Endelig giver samarbejdet med skole/SFO også idrætsforeningerne adgang til en målgruppe, som de ikke nødvendigvis selv har mulighed for at mobilisere til ét samlet tilbud.

Model 3 sikrer bedst, at målgruppen fastholder interessen for idræt efter endt skolegang

Evalueringen viser, at model 2 og model 3 har større sandsynlighed for at fastholde målgruppens interesse for idræt efter endt skolegang end model 1. Størst er sandsynligheden i forbindelse med model 3, hvilket kan tilskrives, at idrætstilbuddene her allerede er sikret en forankring i de lokale idrætsforeninger.

Ulempen ved model 3 er, at det er mere usikkert i model 3 end i model 1 og model 2, om tilbuddet fra starten er tilrettelagt rigtigt for målgruppen. Hertil kommer større udfordringer med transport og tilmeldinger, herunder kontingentbetaling. Disse udfordringer berører i høj grad kontakten til forældrene, da disse udfordringer stiller større krav til forældrene og til deres støtte og opbakning.

Hjemtransporten nævnes som en udfordring både for forældre, der bor tæt på, og forældre, der bor langt fra den lokale idrætsforening. Det kan skyldes, dels at tidspunktet for aktiviteten pga. forældrenes arbejdstider gør det svært for dem at nå at hente eleverne, dels at den lokale idrætsforening ikke nødvendigvis er lokal i forhold til barnets hjemadresse, men i forhold til skolens/SFO'ens adresse. Nogle elever går i skole/SFO langt fra deres eget hjem. For dem er det ikke sikkert, at et model 3-tilbud vil være muligt at fortsætte i, når de går ud af skolen.

Uanset disse udfordringer anerkender forældrene selv, at de og elevernes samlede netværk har et stort medansvar for at sikre, at eleverne bevarer interessen for idræt, når de går ud af skolen. Én ting er altså adgangen til tilbud, noget andet er, om forældrene motiverer, bakker op og synliggør mulighederne for eleverne.

Der er forskel på, hvad forældrene kan bidrage med

Evalueringen viser, at forældrenes støtte varierer mellem modellerne. En større andel af forældrene støtter tilbud tilrettelagt efter model 1 end tilbud tilrettelagt efter model 2 og model 3. Forklaringen kan være, at krav og forventninger til forældrenes støtte er forskellig i de tre modeller, og at det er lettere for forældrene at støtte i model 1 – ikke mindst fordi de grundlæggende mødes af få krav her.

Nogle forældre omtaler selv Skolesport som et mildt aflastningstilbud, der kan være med til at sikre, at barnet ikke behøver at blive tilknyttet en egentlig aflastningsfamilie. Skolesport ses derfor som en håndsrekning til dem i en hverdag, hvor der er mange prioriteringer, og hvor det at dyrke idræt med sit barn ikke nødvendigvis prioriteres højest. For disse forældre er det derfor også meget vigtigt, at idrætstilbuddene gennemføres i SFO-tiden, og at forældrene ikke behøver at hente deres elever efter træning.

Det behøver imidlertid ikke at være et udtryk for modvilje hos forældrene, hvis de eksempelvis ikke ønsker at deltage i eller overvære elevernes træning. En forklaring er også, at forældrene frygter, at de vil stjæle elevernes opmærksomhed, og at de er påpasselige med at give eleverne nye udfordringer. Nogle forældre vælger altså at blive væk, da de tror, det vil give deres barn den mest positive oplevelse og det største udbytte af Skolesport.

Endelig er der forældre, for hvem Skolesport muliggør etablering af idrætstilbud i de lokale idrætsforeninger og dermed også idrætstilbud til deres barn, som kan være svære at finde. I denne forældregruppe findes ressourcestærke personer, som ønsker og har overskud til at støtte og hjælpe den egentlige ildsjæl, hvis de bliver bedt om det.

4 Et ambitiøst projekt

Hovedformålet med Skolesport er som beskrevet i indledningen at motivere idrætsusikre elever (elever og unge med særlige behov – fysiske såvel som kognitive) til at være mere fysisk aktive efter skoletid – enten på skolen/i SFO'en eller i en lokal idrætsforening. I forbindelse med formuleringen af den samlede indsats teori for projektet er dette formål imidlertid blevet udvidet og nuanceret. Det formål, som evalueringen forholder sig til, er altså ikke alene, om Skolesport – Leg, Liv & Læring har øget det fysiske aktivitetsniveau blandt idrætsusikre elever. Det handler også om øget livskvalitet og om udviklingen af en idræts- og/eller foreningsidentitet hos eleverne.

Det langsigtede formål med projektet er, som det fremgår af indsats teorien, at bidrage til bedre livskvalitet for elever og unge med særlige behov. For at det langsigtede mål kan forventes at blive realiseret, skal en række delmål dog opnås. Det første er, at flere inden for målgruppen skal dyrke idræt og være inkluderet i et idrætsfællesskab. Denne målsætning indfanger på sin vis det overordnede formål, som i første omgang blev opstillet for Skolesport. Det er også en forudsætning, at målgruppens deltagelse i idræt og i et idrætsfællesskab bidrager til skabelsen af en idrætsidentitet og/eller foreningsidentitet – alt efter om den model, deltagerne er blevet introduceret til, har inkluderet samarbejde med en lokal idrætsforening eller ej. Ifølge indsats teorien er det dermed helt centralt, at idrætsaktiviteterne muliggør udviklingen af en idræts- eller foreningsidentitet hos målgruppen, da dette ses som en forudsætning for, at livskvaliteten i sidste ende øges. Et øget aktivitetsniveau i sig selv er altså ikke nok til at øge livskvaliteten. Det øgede aktivitetsniveau skal bidrage til udviklingen af en ny identitet for målgruppen. Hvis aktiviteterne ikke muliggør dette, falder de i princippet uden for de idrætsaktiviteter, som Skolesport-projektet ifølge indsats teorien bør tilbyde.

DHIF har beskrevet, hvad forbundet mener, kendetegner de to typer af identiteter, som aktiviteterne i Skolesport skal bidrage til at udvikle hos målgruppen. Beskrivelserne er gengivet i sin fulde længde i det følgende.

Idrætsidentitet beskrives på følgende måde:

Idrætsidentitet indebærer et kendskab til en specifik idræt. Det er et fysisk kendskab, hvor man kender de regler, redskaber og rekvisitter, der er tilknyttet den specifikke idræt. Man kender den fysiske fornemmelse, når bolden rammes rigtigt, man har indøvet nogle af idrættens vanskelige bevægelser, som fx at lave en finte. Idrætsidentitet er, når man ved, at det indøvede sving bliver udført til egen tilfredshed og glæde. Man kan mestre dele af og elementer i idrætten. Idrætten er kommet ind under huden, bevægelser kan være automatiseret og være indøvet utallige gange. Idrætsidentitet kan eksempelvis formuleres: "Jeg er håndboldspiller."

I forlængelse heraf beskrives foreningsidentitet på følgende måde:

Foreningsidentitet eksisterer, når man føler et fællesskab med en forening, når man er med på et hold. Man er ikke nødvendigvis den vigtigste del af holdet, men en del af helheden, og man er accepteret af fællesskabet som en del af helheden. Herudover betaler man kontingent til foreningen. "Symboler" som klubtrøjer kan være med til at underbygge en foreningsidentitet, ligesom det, at man fx træner i hallen som alle de andre hold. Foreningsidentitet kan eksempelvis formuleres: "Jeg spiller håndbold i Viborg HK."

Den samlede indsatssteori er vedlagt som bilag 2. Den beskriver de måder, som DHIF og TrygFonden har antaget, at modellerne vil virke på, og angiver dermed også de kriterier, som EVA har anvendt i evalueringen for at vurdere, om og hvordan Skolesport har levet op til sit formål. En vurdering, som strækker sig ud over formålet om at gøre flere idrætsusikre elever mere aktive efter skoletid, og som indfanger de yderligere antagelser, der ligger bag modellerne.

5 Ildsjælen

Ildsjælen er en helt central person i Skolesport. Uanset hvilken model skolerne/SFO'erne arbejder inden for, har de forpligtet sig til at udpege en ildsjæl.

Ildsjælene er den eller de lokale tovholdere, der har ansvaret for at rekruttere elever til idrætstilbuddene, og det er dem, der dels har den interne dialog på skolen/i SFO'en med skole-/SFO-ledelse, lærere og pædagoger, dels har den eksterne dialog med forældre og idrætsforeninger. Ildsjælene er derved centrale personer i forhold til at udvikle og implementere projektet på skolerne.

I dette kapitel undersøger vi, om ildsjælene har de kompetencer, som de forventes at besidde, for at modellerne kan virke, og om de har fået den anbefalede tid til at udfylde deres rolle som ildsjæl.

5.1 Ildsjæleens kompetencer

DHIF betegner selv valget af ildsjæl som grundlaget for, at projektet bliver en succes. Ildsjælen er altså et centralt omdrejningspunkt og den person, der tager initiativ og koordinerer aktiviteter.

DHIF har opstillet følgende kompetencer, som den valgte ildsjæl bør besidde. Ildsjælen skal:

- Være uddannet lærer, pædagog eller terapeut
- Have et stort kendskab til eleverne
- Have kendskab til det lokale foreningsliv
- Være netværksskaber
- Være igangsætter
- Være respekteret blandt kollegaer og forældre.
- Hvis der er tale om model 2 og model 3: Besidde en evne til at afmystificere over for idrætsforeningerne, hvad det kræver at tilrettelægge et idrætstilbud til elever og unge med indlæringsvanskeligheder. Dette aspekt afdækkes i kapitel 8.

DHIF's egne opgørelser viser, at alle ildsjæle opfylder uddannelseskravene.

I forhold til kendskabet viser selvevalueringerne, at 13 ud af 16 ildsjæle i høj grad har arbejdet med projektets målgruppe tidligere, mens 3 ud af 16 angiver, at de i nogen grad har arbejdet med målgruppen.

Ildsjælene beskriver i selvevalueringerne, at de ofte får et større kendskab til eleverne og deres forudsætninger gennem kollegaer og ledere, men forældrene inddrages også i nogle tilfælde. Endelig er DHIF også blevet brugt som sparringspartner. Det er til gengæld ikke givet, at ildsjælene til daglig har noget med de involverede elever at gøre. Ifølge ildsjælen i Helsingør behøver ildsjælen heller ikke at have et forhåndskendskab til eleverne. For hende er det vigtigere, at ildsjælen formår at inspirere, og at ildsjælen kan lide "at sætte frø i jorden". Funktionen som ildsjæl kræver ifølge hende, at man er struktureret, har overblik og kan være "hurtig på aftrækkeren", når der opstår udfordringer, der skal håndteres i dagligdagen. Det være sig fx aflysninger eller nye samarbejdsmuligheder, som viser sig.

Et kompetencekrav til ildsjælene, uanset hvilken model der arbejdes inden for, er, at de skal have kendskab til det lokale foreningsliv og være netværksskabere. Selvevalueringerne og casebesøgene giver et billede af, at ildsjælene reelt har kendskab til foreningslivet, og at de påtager sig rollen

som netværksskaber. Kendskabet til foreningslivet omtales dog især som vigtigt, når motivationen for at være en del af projektet ligger i ønsket om at give eleverne mulighed for at blive en del af det lokale idrætsforeningsliv. Det gælder eksempelvis både i Silkeborg og i Helsingør, og som en leder fra Silkeborg udtaler: "Det nytter ikke noget, hvis de ikke kender noget til foreninger."

Det er godt, hvis man [ildsjælen] kender lidt til foreningslivet og selv har været en del af det. Så kan man bedre se, hvilke idrætter der kunne passe til målgruppen. (Leder, Helsingør).

Behovet for, at ildsjælene kender til idrætsforeningerne, synes tilmed at være større end behovet for, at ildsjælen nødvendigvis selv er aktiv idrætsudøver.

Ildsjælen behøver ikke selv være god til at spille fodbold. Men interessen er en forudsætning for at være ildsjæl. Man gør det, fordi det er ens interesseområde. (Medarbejder, Helsingør).

For ledere og medarbejdere på casebesøgene er det vigtigt, at ildsjælen påtager sig rollen som igangsætter. Ildsjælene skal samtidig have en målrettethed, der gør dem i stand til at sige: "Nu gør vi det." Det er dermed også vigtigt for ledere og medarbejdere, at ildsjælene kan påtage sig et selvstændigt, koordinerende ansvar og være relativt selvkørende. Dermed ikke sagt at ildsjælene ikke skal kunne inddrage medarbejdere og ledere i forbindelse med gennemtænkningen af nye idéer, men de skal selv kunne drive projektet fremad.

De skal kunne sætte aktiviteter i gang. Hvis bowling er en god idé, så handler det om at kontakte bowlingcentret. De påtager sig det indledende. Bearbejdet i opstarten. Men og så dialogen med os om, hvad der kunne være sjovt. (Medarbejder, Helsingør).

I tilknytning hertil angiver både medarbejdere, ledere og ildsjælene selv, at det er vigtigt, at ildsjælene har stærke kommunikative kompetencer. De skal kunne formidle deres viden om, hvordan et idrætsstilbud kan stykkes sammen til målgruppen – såvel til skolens/SFO'ens ledere og medarbejdere som til trænerne i idrætsforeningerne i de tilfælde, hvor de er inddraget. Det ligger bl.a. også i indsats teorien, at ildsjælen løbende skal sikre opbakning til projektet hos kollegaer og ledere. Selvevalueringerne og casebesøgene bærer også præg af, at ildsjælene har været meget bevidste om dette, og at de har arbejdet på at sikre opbakning gennem inddragelse i idéudvikling samt informationer via fx intranet og møder.

Det er fedt, at man bliver spurgt, og at man bliver hørt. (Medarbejder, Helsingør).

Ifølge ildsjælene selv skal de foruden at være igangsættere være engagerede. For at kunne bevare motivationen, når det til tider er vanskeligt eksempelvis at finde mulige samarbejdspartnere, er det nødvendigt, at man vitterlig er en ildsjæl og tror på projektidéen. Selvevalueringerne viser også, at ildsjælene ofte selv har meldt sig til opgaven eller taget imod opfordringen, fordi de brænder for opgaven og dels tror på, at det er muligt i højere grad at aktivere eleverne, dels ser en række fordele i tilknytning til projektet, som rækker længere end det rent fysiske. Ildsjælens motivation for at gå ind i projektet spænder altså også videre end det snævre ønske om at aktivere flere elever efter skoletid. Selvevalueringerne viser, at motivationsfaktorerne spænder fra ønsket om at give eleverne et mere aktivt fritidsliv, give dem mulighed for at dyrke idræt i foreningsregi som andre elever, give dem en oplevelse af, at de også kan gå til noget, give dem mulighed for at danne relationer og venskaber med andre ligestillede, opnå en større kropsbevidsthed og styrke indlæring og udvikling til, at det grundlæggende anses for at være en spændende og udfordrende mulighed for at arbejde med eleverne på en anden måde eller for at sætte ekstra skub i det daglige arbejde med at introducere eleverne til idræt ved selv at få inspiration til mulige aktiviteter for eleverne, hvor forældrene potentielt også kunne inddrages. Disse motivationsfaktorer afspejler på mange måder også den faktiske betydning, som Skolesport ifølge evalueringen har haft for målgruppen. Faktorerne uddybes derfor ikke yderligere her, men behandles nærmere i kapitel 8.

Et yderligere kompetenceønske, som ifølge en ildsjæl kunne føjes til DHIF's liste, er, at ildsjælen skal være interesseret i at få ny viden og i at blive efteruddannet i form af eksempelvis kursus- og netværksdeltagelse.

Endelig peger ildsjælen og forældre i Helsingør på vigtigheden af at have administrative kompetencer. Et aspekt, der ikke indgår i den kompetenceprofil, som DHIF har opstillet. De administrative kompetencer indebærer evnen til at bevare overblik, skrive breve til forældrene og ikke mindst have et vist kendskab til de regler, som kommunen arbejder inden for. Det er ildsjælen en fordel, hvis ildsjælen enten kender eller har mulighed for at sætte sig ind i disse regler for at kunne indgå i en mere konstruktiv dialog med kommunen. Det gælder bl.a., hvilke støttemuligheder der i givet fald findes, fx i relation til transport og ledsageordninger for eleverne. En forælder italesætter styrken ved administrative kompetencer på denne måde:

Ildsjælen skal helt klart kunne noget med myndighedskontakt. Være villig til at lægge timer, som de ikke får betaling for. Der er aftenarbejde, mail frem og tilbage, finde frem til trænerne og baner, bolde. De skal have et kontaktnetværk og nogle administrative kompetencer til at kunne tage snakken med kommunen. Det handler bl.a. om: "Må vi transportere jeres elever?", i hvilket regi skal det foregå, hvad skal normeringen være, hvilke tilfaldelser skal indhentes, hvilken adgang har vi til alternativ funding, hvis kommunen ikke stiller op? Det er ikke så meget pædagogiske kompetencer, meget administrativt og juridisk. (Forælder, Helsingør).

Samlet set fylder de kommunikative og administrative kompetencer i samspil med evnen til at kunne igangsætte aktiviteter og skabe kontakter udadtil mere end behovet for at have et stort kendskab til de enkelte elever. Dette kendskab kan oparbejdes undervejs i samspil med de øvrige medarbejdere på institutionen. De øvrige kompetencer skal ildsjælen helst være i besiddelse af, når vedkommende påtager sig opgaven.

5.2 Ildsjæleens tidsforbrug

En forudsætning for, at ildsjælene kan udfylde den centrale rolle, de er tiltænkt, er, at der er afsat tilstrækkelig tid. DHIF anbefaler en tidsnormering til ildsjælen på minimum 80 timer om året pr. hold, der skal koordineres. Tidsforbruget forventes dog at være stigende og mere krævende for ildsjælene, jo højere modelniveau de skal arbejde inden for.

Selvevalueringerne viser, at ildsjælene estimerer, at de har haft mellem 0 og 4 timer om ugen til at udfylde rollen som ildsjæl. Hovedparten af ildsjælene (11 ud af 14) estimerer, at de har haft op til 2 timer om ugen. I lyset af at de fleste ildsjæle har ansvaret for at koordinere mere end ét hold, tyder opgørelserne på, dels at det ikke er alle, der har fulgt anbefalingen om 80 timer om året, dels at anbefalingen er blevet tolket som 80 timer i alt – uanset antallet af hold, selvom dette naturligvis må forventes at kræve mere arbejde end det at koordinere ét hold.

I det tilfælde, hvor ildsjælen ikke oplever at have fået tildelt ekstra timer til at udfylde rollen, forklarer vedkommende i selvevalueringen, at det skyldes, at vedkommende har brugt sine rådighedstimer til det. Vedkommende er af den opfattelse, at der generelt er opbakning til projektet, og at ledelsen og medarbejderne synes, det er godt, at der sker noget i huset for eleverne, men at der ikke bliver brugt så meget tid på at forberede det.

Casebesøget i Helsingør illustrerer, at de 80 timer ikke nødvendigvis rækker til at udfylde rollen som ildsjæl, når man agerer inden for model 2 eller model 3. Ildsjælen i Helsingør understreger, at timerne ikke rækker, og at hun bruger rigtig meget af sin fritid på projektet.

80 % laver jeg, når jeg kommer hjem. Skriver mails til forældre, svarer på henvendelser, laver lobbyarbejde i forhold til kommunen osv. De afsatte timer svarer ikke til det, jeg laver. Jeg gør det, fordi jeg synes, det er sjovt. Ellers skete der ikke noget. Det er en form for frivilligt arbejde. (...) Hver gang jeg skal sende noget ud, skal jeg fortælle dem, hvem vi er. Vi er meget afhængige af økonomien, men det går meget langsomt, når der tages kontakt.

Lobbyarbejdet fylder meget. Man kan rykke kommunen fem gange uden at høre noget. (Ildsjæl, Helsingør).

Ifølge både denne ildsjæl og en tidligere ildsjæl i Helsingør har rollen rigtig mange aspekter. Det er nødvendigt hele tiden at være et skridt foran og kunne forudse de udfordringer, der måtte opstå i forbindelse med afviklingen af idrætsaktiviteterne, fx aflysninger pga. sygdom blandt personale eller trænere. Men herudover indebærer rollen som ildsjæl, at man finder tid til at pleje sin kontaktflade og sit netværk, til at skrive breve til forældre og trænere, til at afdække nye samarbejds muligheder, til at bidrage med ny inspiration og forslag til aktiviteter, til at stå for den løbende evaluering, og ikke mindst at man hele tiden bevarer overblikket og har styr på det hele. Erfaringerne fra Helsingør er dermed, at det opsøgende arbejde kræver meget tid. Det gælder både i forhold til kommunen, især om muligheder for økonomisk støtte til transport, og i forhold til idrætsforeninger for at afdække nye muligheder for samarbejde.

En aflastningsmulighed kunne være i højere grad at inddrage eksempelvis skolebestyrelserne. Der er nemlig forældre, som vil kunne påtage sig det opsøgende arbejde. Frem for at betragte dette arbejde som ildsjælens opgave, kan der ligge et potentiale i i højere grad at uddelegere det. Ikke nødvendigvis til kollegaer, som koster penge, men til frivillige forældre, der ligesom forældre med såkaldt almindelige børn, er interesserede i at undersøge idrætsmuligheder for deres børn.

Flere af de nævnte aspekter kender ildsjælene i Silkeborg også med den undtagelse, at det opsøgende arbejde ikke fylder lige så meget, idet de arbejder inden for model 1. Både ledelse og ildsjæle peger på, at de afsatte 80 timer er tilstrækkeligt. De erkender dog, at der ville være behov for at afsætte yderligere timer til projektet, hvis de skulle bruge ekstra kræfter på opsøgende arbejde over for idrætsforeningerne. De baserer deres vurderinger på deres egne erfaringer i forbindelse med et forsøg på at etablere et idrætstilbud efter model 3-principperne. Et forsøg, som i første omgang ikke er blevet til noget pga. manglende tilmeldinger.

Som beskrevet i forrige afsnit er et af kompetencekravene til ildsjælene – uanset hvilken model de agerer inden for – at de skal kende til det lokale foreningsliv. Det skyldes i henhold til indsats-teorien en forventning om, at de udnytter dette kendskab til at opsøge samarbejds muligheder, i det omfang deres målgruppe kan håndtere at blive trænet af andre end pædagogerne eller lærerne og/eller uden for skolens/SFO'ens område. Det kan altså godt være, at der ikke bliver yderligere dialog med trænere, så længe idrætstilbuddet ikke eksisterer, men det opsøgende arbejde er tænkt ind som en del af ildsjælens arbejde for hele tiden at sikre, at muligheden for at gå til et højere modelniveau er til stede. Men casebesøgene giver en indikation af, at dette opsøgende arbejde reelt er svært at nå inden for det anbefalede timetal.

Ledelsen i Helsingør peger også på faren ved at springe ud i projektet, hvis succeskriteriet alene er, at eleverne skal kunne komme ud i foreningslivet, for det er meget ressourcekrævende.

Vi har begrænset os lidt, vi har startet op og set på interessen, hvordan forældrene har haft det. Jeg svinger lidt mellem, at tre er fantastisk, da det er kanon for de her elever, da de kan gå ud og være lidt mere almindelige, men de andre modeller har også rigtig meget værdi. De andre kan være mere lette at gå i gang med. Det kræver ikke så meget arbejde, det kunne være noget, man kunne anbefale. Det er meget ressourcekrævende, så hellere lidt end slet ikke noget. Vi har formået det hele, og det er super godt, hvis man kan kombinere det. Men man skal også passe på. Jeg tror ikke, at man skal kaste sig ud i projektet med det formål at etablere kontakt med en masse foreninger. (Leder, Helsingør).

5.3 Todelt ildsjælsfunktion

Det er muligt at dele ildsjælsposten mellem to personer, evt. mellem to personer fra forskellige faggrupper. Der er i dag en delt ildsjælspost i Køge, Aabenraa og Silkeborg. Herudover ved vi fra besøget i Helsingør, at man her i starten også havde en todelte post, men at man senere fravalgte den konstruktion.

Den primære begrundelse i Helsingør for at gå væk fra den todelte ildsjælfunktion var et ønske om at begrænse det interne koordineringsarbejde. I en hverdag, hvor der ikke er meget tid til at udfylde rollen som ildsjæl – med alle de opgaver, det indebærer – bliver meget af arbejdet som nævnt lagt i fritiden. Erfaringen i Helsingør er, at det derfor er bedre at være alene om rollen, da man i så fald lettere kan tilrettelægge sin egen arbejdstid, fordi man ikke er afhængig af at skulle kunne finde mødetidspunkter – enten fysisk eller telefonisk. En anden begrundelse for at gå væk fra den todelte ildsjælfunktion er, at mange opgaver kræver hurtig handling her og nu, fx i forbindelse med aflysning af træningen.

Jeg oplever meget, at der skal ske mange ting i løbet af kort tid. Ved aflysninger skal jeg være hurtig til at finde en løsning. Man skal være oppe på beatet. Og man skal lave det i løbet af kort tid. Hvis man ikke har overblikket, så fungerer det ikke. Så skal man være mange om det. (...) Det kunne være fint at få en samarbejdspartner, men det kan være svært at mødes, og så kan jeg lige så godt lave det selv. (...) Jeg skal have tiden til det. Jeg stjæler tiden til det, og det kræver opbakning til projektet. Og så er det lettere, når jeg selv styrer det. (Ildsjæl, Helsingør).

De steder, hvor man fortsat har en todelte ildsjælfunktion, er argumenterne dels et ønske om at begrænse den enkelte ildsjæls tidsforbrug, dels praktiske hensyn, som følge af at institutionen er placeret på to adresser. I det første tilfælde begrundes valget altså med, at 80 timer om året er meget at afsætte til én person. Den todelte ildsjælfunktion har altså ikke været begrundet i et ønske om at inddrage mere end én fagprofil, men i at mindske arbejdspresset for ildsjælen ved at fordele arbejdet på to personer. I det andet tilfælde har argumentet heller ikke været et ønske om at tilknytte to forskellige fagprofiler. Institutionen i Silkeborg er placeret på to adresser, hvor elevernes alder afgør, hvor de går. Her har man derfor oplevet, at det har været en styrke at have to ildsjæle, der repræsenterer hver sin adresse (og afdeling). Det har ifølge ildsjælene været nødvendigt for at sikre et tilstrækkeligt kendskab til eleverne og deres hverdag. De to ildsjæle i Silkeborg kender dog også udfordringerne ved at finde tidspunkter til møder ansigt til ansigt. Derfor er en stor del af koordinationen og dialogen foregået telefonisk eller via e-mail.

6 Idrætsaktiviteterne – valg og tilrettelæggelse

Som det tidligere er blevet beskrevet, var det oprindelige formål med Skolesport at motivere elever og unge med specielle behov til at blive mere fysisk aktive efter skoletid ved at tilbyde dem mere kvalificerede og varierede idrætsstilbud i forlængelse af skoletiden og ved at styrke samarbejdet mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger.

I dette kapitel ser vi på de tilbudte aktiviteter og vurderer indledningsvis, om målgruppen modtager et passende tilbud, der er afstemt efter deres niveau og forudsætninger, herunder om de vil kunne håndtere flere udfordringer, fx at blive undervist af en ekstern underviser eller evt. på en idrætsforenings arealer i de tilfælde, hvor det ikke allerede sker i dag. Analysen ser i sammenhæng hermed på, om ildsjælene har øje for, om modelniveauet kan hæves – og dermed om inddragelsen af idrætsforeninger kan øges.

Kapitlet ser herefter på, hvilke idrætsaktiviteter skolerne/SFO'erne konkret har taget til sig, og om disse aktiviteter muliggør skabelsen af en idræts- og/eller foreningsidentitet hos eleverne. I tilknytning hertil ser kapitlet på, hvordan skolerne/SFO'erne har organiseret aktiviteterne, herunder hvornår projekterne afvikles, og hvilke erfaringer der er gjort i forhold til at organisere transport til og fra træning. Endelig belyser kapitlet de pædagogiske erfaringer og udfordringer med at tilrettelægge idrætsaktiviteterne, herunder hvad der kendetegner et tilbud, der er afstemt efter målgruppens niveau og forudsætninger, og hvordan ildsjælene har arbejdet med idrætsforeningerne og trænerne for at afmystificere målgruppens behov og klæde idrætsforeninger og trænere på til at kunne gennemføre en passende træning for eleverne.

6.1 Opstart med afsæt i model, målgruppe eller aktivitet

Ifølge indsats teorien er der to veje, som skolerne/SFO'erne kan tage, før de vælger aktivitet. De kan enten udvælge den elevgruppe, som skal indgå i projektet, eller de kan vælge den model, som de vil arbejde ud fra. Først når de overvejelser er gjort, vil aktivitetsvalget være aktuelt. Analysen viser imidlertid, at aktivitetsvalget kan have været det første punkt, ikke målgruppen eller modellen. På den måde kan man tale om, at der reelt har været tre veje i forhold til, hvordan skolerne/SFO'erne har startet op. De kan have truffet målgruppe- eller modelvalget først, men de kan også have valgt at tage afsæt i en aktivitet.

DHIF's opgørelser viser, at hovedparten af skolerne/SFO'erne i dag arbejder inden for én model. 3 arbejder alene inden for model 1 (Silkeborg er den ene og har forsøgt at oprette en model 3-aktivitet, men uden held pga. manglende tilmelding), 1 arbejder alene inden for model 2, mens 4 alene arbejder inden for model 3. Samlet set arbejder 9 ud af de deltagende 14 skoler/SFO'er i dag helt eller delvist inden for model 3.

Flertallet af ildsjælene (9 ud af 16) angiver i selvevalueringerne, at de tog afsæt i en målgruppe frem for en model. Casebesøgene viser da også, at skolerne/SFO'erne i opstartsfasen ikke nødvendigvis har skelet så meget til, om der var tale om model 1, model 2 eller model 3.

Målgruppeafgrænsningen har været meget forskellig og dækker over bl.a. ønsker om at inkludere alle elever eller fokusere på de ældste og mest selvhjulpne elever, men også over muligheden for at inkludere en gruppe elever, som i forvejen fik tilbudt en særlig aftenaktivitet. Ildsjælenes svar

viser imidlertid, at afsættet i en målgruppe også kan dække over et afsæt i en aktivitet ud fra de-
visen "det muliges kunst", men også af hvad målgruppen har glæde af.

Vi valgte de elever, som vi mente, kunne magte de to aktiviteter, vi havde valgt. Det var derfor reelt aktiviteten, der blev valgt i første omgang, ikke målgruppen. Det skete på baggrund af dialog med DHIF om, hvilke muligheder der er i vores område. (Ildsjæl, selvevaluering).

Man kigger på dem [eleverne]. Hvad er det egentlig, de har glæde af, og så prøver man at sætte noget i værk. (Medarbejder, Helsingør).

Et mindretal af ildsjælene (5 ud af 16) angiver omvendt i selvevalueringerne, at de har haft modellerne i tankerne, da de skulle starte op. Det, der kendetegner dem, der har taget afsæt i en model, er, at de ofte har ønsket at give eleverne mulighed for at få et aktivt fritidsliv og blive en del af et foreningsliv. De har altså som regel et meget klart billede af, hvad formålet med Skolesport bør være – nemlig at give eleverne de samme muligheder for at deltage i foreningslivet, som såkaldt almindelige elever har.

Det gælder eksempelvis på skoler/i SFO'er, der allerede arbejder med sport. De ønsker at arbejde inden for model 3, for ellers oplever de ikke, at Skolesport bidrager med noget nyt. Selvevalueringerne viser dermed, at nogle skoler/SFO'er på forhånd har været længere fremme med disse idéer end andre. I Helsingør fortæller medarbejderne også, at de oplever, at Skolesport har bygget videre på de aktiviteter, der i forvejen indgik i det pædagogiske arbejde. For dem, der har tilvalgt model 3, har det særlige ved Skolesport derfor ikke nødvendigvis været muligheden for at aktivere eleverne, men muligheden for at give eleverne lige muligheder og adgang til et aktivt fritids- og foreningsliv.

Det var vigtigt for os, at eleverne fik et tilbud, hvor der kom andre til huset, og hvor de senere selv kom ud. Vi kan godt tage en instruktørhat på, men vi vil stadigvæk være pædagogerne. Det er vigtigt for os, at eleverne får indsigt i, at selvom de er anderledes, kan de sagtens fungere i en normal verden. Og fremadrettet, når de bliver større og flytter hjemmefra, så ved de, mulighederne er der. Og forældrene med. For mange ved ikke, tilbudene findes, og kan vi skabe grobund for og kontakter til eleverne på deres vegne, er det et godt skridt på vejen. (Ildsjæl, selvevaluering).

Såvel forældre som medarbejdere, ledere og ildsjælene nævner imidlertid en fordel ved at starte i model 1 frem for model 3 – også selvom model 3 er ønskescenariet. Model 1 giver ifølge dem mulighed for at introducere eleverne til de mest basale principper og regler inden for den pågældende idrætsgren. På den måde får eleverne mulighed for at snuse til idrætten i trygge rammer, inden de evt. sendes videre ud i foreningslivet.

Vi har bevidst valgt, at det skal starte her, men det må gerne munde ud i, at det skal ende andre steder. Vi ser, hvad processen siger. (...) Det handler om, hvad der kan lade sig gøre. (Medarbejder, Helsingør).

Valget af model 3 kan også skyldes andre forhold end ønsket om at koble foreningslivet til idrætsaktiviteterne. Ildsjæle nævner i selvevalueringerne, at valget af model ligesom valget af aktivitet kan have beroet på praktiske hensyn, såsom at der ikke er tilstrækkelige tilgængelige idrætsfaciliteter på skolen/i SFO'en. Det kan derfor være nødvendigt at indgå samarbejde med en idrætsforening for at få adgang til de nødvendige fysiske rammer. En ildsjæl, der arbejder med model 3, skriver som begrundelse for valget i selvevalueringen:

Der er lidt forskellige grunde. Først er der vores kapacitet. Vi har kun en hal til rådighed to timer om ugen, og det sætter sine begrænsninger. Vi har taget skolelokaler i brug, men det er ikke optimalt. Så er der idéen om, at vores elever bliver indlemmet i idrætsforeninger på lige fod med alle andre elever. Får en viden om, at det er andet tilbud end dem, vi laver. Og så ville vi gerne have forældrene ind over som en del af deres elevers fritid. Man-

ge forældre overlader alt og forventer, aktiviteterne bare er der. Og helst gratis. (Ildsjæl, Silkeborg).

Uanset tilgangen viser selvevalueringerne, at ildsjælen som hovedregel har haft mulighed for at påvirke opstartsprocessen og de valg, der er truffet i forhold til enten målgruppe- eller modelafsæt. 14 ud af 16 ildsjæle angiver, at de i høj grad blev inddraget i beslutningen om, hvilket afsæt der skulle tages – hvad enten det var målgruppe eller model – mens kun 1 svarer "I nogen grad", og 1 svarer "I mindre grad". Ildsjælene har derved kunnet bidrage med de kompetencer, som de er udvalgt for.

Analyserne viser, at der grundlæggende har været mange forskellige ræsonnementer, der har haft betydning for opstartsprocessen. Hovedparten har ikke haft modellerne i tankerne, men har derimod tænkt i målgrupper. De uddybende besvarelser viser dog, at dette også dækker over afsæt i aktiviteter. De, der tænkte i modeller, synes at have tilvalgt model 3 ud fra tanken om, at idrætsaktiviteten ikke i sig selv er nok. For dem har det været vigtigt, at Skolesport gav eleverne mulighed for at blive trænet af andre end pædagoger (model 2) og ikke mindst skabte kontakt til idrætsforeninger (model 3), så målgruppen fik mulighed for at gå til idræt på samme måde som andre elever.

EVA vurderer, at det grundlæggende ikke har så stor betydning for projektet, om man tager afsæt i målgruppen eller modellen. Det vigtigste er den efterfølgende proces, dvs., om man formår at tilrettelægge en konkret idrætsaktivitet, der dels er tilpasset målgruppens niveau og forudsætninger, dels har øje for, om modelniveauet kan hæves, jf. indsats teorien. Dette aspekt berøres i de følgende to afsnit.

6.2 Niveau- og forudsætningstilpassede tilbud

En grundlæggende forudsætning for, at Skolesport skal kunne bidrage til, at de idrætsusikre elever i højere grad kan dyrke idræt og dermed indgå i et idrætsfælleskab, er, at idrætsaktiviteterne er tilpasset det enkelte barn eller den enkelte gruppe – alt efter hvor mange fællestræk eleverne har. Ildsjælene har ansvaret for at tilpasse idrætsstilbuddet, så den valgte målgruppe hele tiden har mulighed for at dyrke et niveau- og forudsætningstilpasset idrætsstilbud. Men det skal foregå på en måde, hvor de samtidig har øje for, om modelniveauet og dermed inddragelsen af og i foreningslivet kan øges. Det skyldes bl.a., at det oprindelige formål også betoner, at tilbuddene til eleverne om mere kvalificerede og varierede idrætsstilbud i forlængelse af skoletiden skal gives på grundlag af et styrket samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger.

EVA vurderer overordnet set, at der er blevet etableret mere kvalificerede og varierede idrætsstilbud – men de er etableret både med og uden samarbejde mellem skole/SFO og lokale idrætsforeninger. Det er ganske naturligt, i og med at model 1 ikke opererer med et sådant samarbejde. De følgende afsnit uddyber, hvordan skolerne/SFO'erne har arbejdet på at sikre niveau- og forudsætningstilpassede tilbud.

6.2.1 Modelniveauerne

Ildsjælenes selvevalueringer indikerer, at skolerne/SFO'erne er blevet bedre til at sikre, at eleverne får det rette idrætsstilbud. Tabel 2 viser, hvilken andel af målgruppen som ildsjælene vurderer får det rette idrætsstilbud hhv. ved projektets start og i dag.

Tabel 2
Andel af målgruppen, der får det rette idrætsstilbud

	Model 1	Model 2	Model 3
Ved projektets start (gennemsnit)	68 % (n = 6)	75 % (n = 4)	47 % (n = 10)
I dag (gennemsnit)	85 % (n = 5)	82 % (n = 3)	93 % (n = 9)

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Tabellen viser, at der over tid er flere elever, der vurderes at få det rette tilbud. I dag er niveauet for alle tre modeller ret højt. Det indikerer en læringsproces på skolerne/i SFO'erne, hvor de løbende bliver bedre til at tilrettelægge idræts tilbud, der passer til målgruppen. En elev fra Helsingør giver selv et eksempel på en sådan læringsituation:

Min træner er god til at tage hensyn, hvis jeg beder om det. Jeg ser dårligt. Jeg spurgte, om vi kunne spille med en bold, jeg kunne se. Det gør vi nu. (...) Træning kan være lidt kedeligt, men kampe er sjove. (Elev, Helsingør).

Den største udvikling ses inden for model 3. Her fik et mindretal i starten det rette tilbud. Til gengæld er model 3 i dag den tilgang, hvor flest vurderes at have fået det rette tilbud.

Det handler om tålmodighed. Det tager lang tid at finde ud af, hvordan det skal gøres. Det skal gøres enkelt og let. Det kræver faste samarbejdspartnere, der forstår konceptet. (Ildsjæl, Helsingør).

Flest elever fik i starten det rette tilbud i model 1 og model 2. Muligheden for at starte i mere trygge rammer – enten ved at pædagogerne træner eleverne på skolen/i SFO'en eller uden for i en idrætsforening, eller ved at en frivillig træner kommer til eleverne i deres vante omgivelser på skolen/i SFO'en – ser ud til at give en god start. Det er også oplevelsen blandt de medarbejdere, ledere, ildsjæle og forældre, som EVA har været i kontakt med.

Ifølge ildsjælene bliver eleverne i størst omfang mødt med nye udfordringer i model 3. Som det fremgår, vurderer 2 ud af 7 ildsjæle, der arbejder inden for model 1, at eleverne i høj grad bliver mødt med nye udfordringer, mens andelen er 9 ud af 11 i model 3. Resultaterne fremgår af tabel 3.

Tabel 3
Andelen af målgruppen, der vurderes at blive mødt med nye udfordringer

	Model 1	Model 2	Model 3
I høj grad	2	2	9
I nogen grad	5	2	2
I alt	7	4	11

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Resultaterne, der fremgår af tabel 2 og tabel 3, understøttes yderligere af, at de ildsjæle, der arbejder inden for model 1 eller model 2, samtidig vurderer, at eleverne vil kunne håndtere flere udfordringer, hvis de får støtte. Alle de ildsjæle, der arbejder med en aktivitet, som er tilrettelagt på skolens/i SFO'ens eget område, vurderer enten i høj grad eller i nogen grad, at deres målgruppe vil kunne håndtere at blive undervist uden for skolens/SFO'ens område, dvs. i en lokal idrætsforening og med deres faciliteter stillet til rådighed. Knap så overbeviste, men stadig overvejende positive ved tanken, er ildsjælene, når det gælder, om deres valgte målgruppe ville kunne håndtere at blive undervist af en frivillig instruktør, som ikke er lærer eller pædagog på skolen/i SFO'en. Her svarer fire ud af otte ildsjæle "I høj grad", tre svarer "I nogen grad", og en svarer "I mindre grad". En forælder henviser eksempelvis til positive erfaringer i andre sammenhænge end rent idrætsmæssige, hvor hendes søn deltager i en forening, og hun forventer derfor, at sønnen også vil kunne håndtere det i relation til Skolesport.

Jeg tror godt, at han kunne nå dertil. Musik og rytmik på Den Kreative Skole er en form for udslusning i en forening. Der fungerer de på et særligt hold. Det kunne måske også være en mulighed ved hans svømning. På sigt ville det være godt for ham at komme ud i en forening uden sin mor. Det ville blive mere socialt med jævnaldrende. (Forælder, Silkeborg).

Samlet set indikerer ildsjælenes besvarelser, at der sandsynligvis vil være flere inden for de valgte målgrupper, som vil kunne håndtere at rykke et modelniveau op – enten fra model 1 til model 2 eller fra model 2 til model 3.

Det ser altså ud, som om der er et mulighedsrum, der ikke bliver udnyttet. Når det er sagt, vurderer hovedparten af ildsjælene, som gengivet i tabel 2, at eleverne i dag får det rette tilbud. Et tilbud, som dog ifølge de øvrige besvarelser ville kunne tilpasses yderligere.

Ifølge ildsjælene – men også ledere og medarbejdere – synes mulighedsrummet at være svært at udnytte pga. udfordringer med organiseringen af transport og med støtte fra forældrene. Udfordringerne skyldes ikke nødvendigvis manglende vilje fra idrætsforeningernes side til at indgå i samarbejde. Dette uddybes i de følgende afsnit.

6.2.2 Idrættens karakter og tilpasning

De vigtigste kendetegn ved et idræstilbud, der er tilpasset målgruppens niveau og forudsætninger, er ifølge ildsjælene, at der sikres struktur, tryghed, tydelige rammer, rummelighed, mulighed for særlige hensyn og fokus på såvel det sociale som det fysiske aspekt, og at eleverne synes, det er sjovt.

Mange idrætsgrene kan tilpasses

Skolerne/SFO'erne har tilsammen gjort sig erfaringer med mange forskellige aktiviteter, som også afspejler den brede målgruppe. Nogle har prioriteret individuelle idrætsaktiviteter, mens andre har valgt holdaktiviteter. Alt sammen ud fra en vurdering af, hvad målgruppen forventes at kunne håndtere. En individuel idrætsaktivitet indebærer dog ikke nødvendigvis, at eleverne træner alene, men at idrætten ikke indebærer samspil med andre elever. Eleverne antages i den individuelle idrætsaktivitet alene at fokusere på deres egen præstation uden at skulle kunne fungere på et hold med de hensyn til andre, de så er nødt til at tage.

Der er til gengæld ikke nødvendigvis sammenfald, når det gælder, hvad de enkelte skoler/SFO'er vurderer, at de respektive målgrupper kan håndtere. For nogle elever er en individuel idræt ofte oplagt, ikke mindst for de elever, der er inden for autismespektret, fordi de ikke i samme omfang som ved en holdidræt skal forholde sig til andre, "der råber og skriger", og reglerne er måske også mere enkle og nemmere at forstå og lære. Andre skoler/SFO'er anser ikke dette handicap som en hindring for at tilbyde en holdaktivitet. Det handler i deres optik især om at få skabt systematik og klare regler i idræstilbuddet, men også om at vælge til og fra for eleven. I Helsingør har de eksempelvis en elev, som alene deltager i fodboldtræningen, men som ikke deltager i kampene, da han har svært ved at forstå spillets regler. Men derfor har han alligevel glæde af at være sammen med de andre til træning, hvor han ligesom de andre lærer at sparke til og dribble med bolden.

Andre betoner, at idrætsaktiviteter, hvor konkurrenceaspektet bliver meget synligt, kan være svære at håndtere for nogle elever, mens andre elever netop finder stor glæde ved at kunne gå op i, hvem der hhv. tabte og vandt. Der er derfor forskel på, hvilken idrætsaktivitet skolerne/SFO'erne foretrækker – alt efter hvad de vurderer, at deres målgruppe kan håndtere.

De fleste ildsjæle synes dog at være enige om, at det kræver stor tålmodighed og ofte masser af systematik, forudsigelighed og genkendelighed at tilrettelægge et idræstilbud, der er tilpasset elevernes niveau og forudsætninger. Opbygningen af en genkendelig struktur på holdene har derfor i nogle tilfælde taget længere tid, end såvel medarbejdere og ildsjæle som trænere havde forudset. For det kræver mange gentagelser, før eleverne mestrer de regler og principper, der gælder for den pågældende idrætsgren.

Vores erfaring siger os, at eleverne har brug for mange gentagelser. Udfordringen er at give fornyelser, nye udfordringer og samtidig give eleverne tryghed i det genkendelige. For os har det været overraskende, så lang tid det tog at få en tydelig struktur op at stå på holdene. Men når den kører, kan holdene også klare ganske meget. Der kan godt ske aktivitetsændringer på selve holdet, men kun få ændringer ad gangen. En, maks. to ting, vi kan ændre. Ellers går det galt. (Ildsjæl, Silkeborg).

Det kræver tålmodighed. Det tager lang tid at finde ud af, hvordan det skal gøres. Det skal gøres enkelt og let. Det er vigtigt med faste samarbejdspartnere, der forstår konceptet.

Men hver gang jeg skal sende noget ud, skal jeg fortælle dem, hvem vi er. (Ildsjæl, Helsingør).

I Silkeborg har man inddraget en tavle med symboler, der viser rækkefølgen af de aktiviteter, som eleverne skal deltage i. Nederst på tavlen er en brik med et spørgsmålstegn. Med denne form for systematik sikrer man, dels at eleverne oplever den nødvendige struktur, dels at eleverne er vidende om, at der hver gang til sidst i træningen vil være et nyt element, de skal forholde sig til. Det er medarbejdernes håb, at de på længere sigt kan skifte flere brikker på tavlen ud med spørgsmålstegn, så de kan prøve flere nye ting af ad gangen. Men indtil videre har erfaringerne som angivet talt for, at gentagelser er nødvendige. Det synes især at være nødvendigt for den gruppe af elever, der er inden for autismspektret.

Behovet for tryghed, forudsigelighed og genkendelighed afspejles også i, at hovedparten af idrætsaktiviteterne bærer præg af at være individuelle sportsgrene, som dog giver mulighed for socialt fællesskab, fordi man træner sammen med andre, men ikke nødvendigvis behøver at forholde sig til indviklede regler eller være afhængig af andres præstationer. Ildsjælene nævner i selvevalueringerne følgende individuelle aktiviteter: badminton, bordtennis, skydning, taekwondo, brydning, sejlads, styrketræning, powerwalk, zumba/aerobic, boccia, svømning, ridning, spinning og gymnastik, ja sågar selvforsvar. Blandt holdaktiviteterne nævnes boldspil som håndbold, fodbold, stikbold, redskabsrundbold og hockey eller floorball.

For ildsjælen i Helsingør er der grundlæggende ikke nogen idrætsgrene, det ikke vil være muligt at tilpasse til målgruppen. Det handler om åbenhed. Hun fortæller:

Vi prøver forskellige ting, og så ser vi, om det er realistisk. (...) I princippet kan de fleste idrætsgrene tilpasses. Tag bare OL, hvor de tilpasses. Det handler om at møde de rigtige mennesker. Det handler ikke om, at det er den ene eller den anden sportsgren, det er det sociale, det er vigtigt. (Ildsjæl, Helsingør).

Upåagtet om der er tale om individuelle idrætsgrene eller holdsport, er der naturligvis brug for, at ildsjælene, medarbejderne og trænerne forholder sig til, om eleverne har særlige udfordringer i relation til den givne idræt, og afklarer, om udfordringerne kan håndteres, eller om det er nødvendigt at finde en anden aktivitet.

EVA vurderer samlet set på baggrund af casebesøgene og selvevalueringerne, at både ildsjæle, medarbejdere og trænere arbejder aktivt og løbende med at tilrettelægge idrætstilbud, der er tilpasset elevernes niveau og forudsætninger. Der er samtidig en tillid fra pædagogerne til trænerne og fra forældrene til såvel trænerne som medarbejderne til, at eleverne tilbydes et tilpasset tilbud. En tillid, som ofte synes at være baseret på, hvordan de oplever, at eleverne har det. Som en forælder udtaler: "Han stråler som en sol – det ville han ikke gøre, hvis det ikke var et passende tilbud."

Ønske om adgang til en bred vifte af idrætstilbud for eleverne

Flere skoler/SFO'er tilbyder flere forskellige aktiviteter, og casebesøgene efterlader også det indtryk, at skolerne/SFO'erne gør meget for at præsentere eleverne for flere aktiviteter, hvis det er muligt. Det er det primært for dem, der selv tilrettelægger aktiviteterne som i model 1 eller model 2. Hvor der er indgået et samarbejde med en idrætsforening, kan det pga. sæsonforskelle dog være, at eleverne alligevel oplever flere forskellige idrætsaktiviteter.

For nogle forældre har det meget stor værdi, at eleverne får flere forskellige tilbud, mens det for andre er vigtigere, at eleverne får fornemmelsen af at gå til noget. Også blandt ildsjælene er der et ønske om at kunne tilbyde eleverne endnu flere aktiviteter – hvis økonomien var til det.

Nu er han jo meget glad for både håndbold, fodbold og svømning, og det ligger ligesom øverst på tavlen. Men hvis der kom noget andet, noget nyt, så er han bestemt ikke den, der holder sig tilbage. Han vil gerne prøve noget andet også. Og det er også rart, at han kan gøre det, da de ikke er bundet til én aktivitet. Det er motiverende for ham og for os

andre, at vi ved, at når han endelig er til de forskellige ting, så prøver han dem. Han er glad for at prøve ting af. (Forælder, Silkeborg).

Der er slet ikke nok. Der skal komme nogle flere tilbud på banen. Man bliver drønked af det, når alt det campus og alle de sportstilbud annonceres op til sommeren, for det er kun for normale elever. Det er svært at forklare sit barn, at "det kan du ikke deltage i, for du er ikke normal". (Forælder, Helsingør).

Analysen giver indtryk af, at det i Skolesport-regi kan være svært at indfri forældres og medarbejderes ønske om, at eleverne tilbydes en bred vifte af idrætsaktiviteter. Ønsket baserer sig på idealet om, at eleverne har lige muligheder og adgang til idrætsaktiviteter på niveau med andre elever. Det er dog en diskussion værd, om det gør den store forskel for eleverne. Som en forælder selv nævner, så har hendes barn faktisk taget den aktivitet til sig, som han er blevet introduceret til. Det var ikke nødvendigvis førsteprioriteten, han blev tilbudt, set ud fra hans øvrige interesser, men for ham har det været en fantastisk oplevelse. Eleverne har ikke nødvendigvis brug for den brede vifte af tilbud – kun for, at de enkelte tilbud tilpasses elevernes niveau og forudsætninger.

En anden forælder peger på, at det er ressourcekrævende at etablere og fastholde disse tilbud for eleverne – ikke mindst i model 3:

Tilbuddet er fænomenalt godt, men det kræver nogle ildsjæle blandt pædagoger og i boldklubben, som brænder for det, og som har lyst til at give det noget ekstra. Så det ligger ud over at være "bare et job". Det kan være svært at duplikere til 17 andre tilbud. (Forælder, Helsingør).

En udfordring, som også kan opstå, hvis der tilbydes en bredere vifte af idrætsaktiviteter i foreningerne, er, at det kan blive svært at tilknytte tilstrækkelig mange elever til at udfylde de hold, der måtte blive udbudt. Det skyldes bl.a., at eleverne kan bo langt fra den idrætsforening, der etableres kontakt med, da idrætsforeningen ikke nødvendigvis er lokal i forhold til det enkelte barn og dets families hjem, men alene i forhold til skolen/SFO'en. Udfordringen afhænger også af, hvor homogen elevgruppen er. En udtalelse fra en forælder illustrerer denne problemstilling:

De er jo vidt forskellige, selvom de er handicappede alle sammen. Ved ikke, om vores by er stor nok til at have vidt forskellige tilbud til dem, da de har vidt forskellige handicap. Det er virkelig vanskeligt. Derfor tror jeg måske, at det kunne være endnu bedre, hvis man kunne fortsætte det i skoleregi. Der er der voksne, som kan håndtere og udfordre eleverne. Ved, hvordan de skal tackles. Spørgsmålet er, om det ikke er vigtigere, at de får prøvet noget af og får sved på panden frem for at komme ud i foreningslivet. Svært med handicaphold, hvor der er en homogen gruppe. Det kunne tilrettelægges lige efter skole, hvor de skiftede hver tredje måned mellem aktiviteter. Det er ikke så vigtigt, hvad det er. Det handler mere om effekten af, at de føler, at de går til noget. [Barnets navn] glæder sig til Skolesport og ved, at det er om mandagen. For hende er det ikke så vigtigt, at hun kom hjem og skulle af sted til noget. Det handler lige så meget om, at det er noget andet. For mange af vores elever er det skisme svært. De vægter jo ikke det sociale på samme måde som andre elever. Det er vigtigt at kunne mødes og være fælles om leg, læring og sport med nogle elever, de er trygge ved, og nogle voksne, de er trygge ved. Det vil være vanskeligt at lave noget ude i foreningerne, som kan få opblomstring nok. (Forælder, Silkeborg).

En måde at omgå dette på vil være at sikre tilbud til eleverne, hvor de kan indgå på et eksisterende hold for såkaldt normale elever. I så fald vil nødvendigheden af at kunne være flere, der støtter op, være mindre. Men hvis der stadig arbejdes på at skabe en bred vifte af lige muligheder, vil det fortsat kræve rigtig meget arbejde af ildsjælene, da de i så fald skal være mere opsøgende og være i kontakt med et større udsnit af idrætsforeningerne, end de er i dag. Den problematik kunne selvsagt løses, hvis det var muligt i højere grad at inddrage forældrene, så de kunne bidrage til det opsøgende arbejde. Der er da også flere eksempler på, at forældrene er villige til at bidrage. Skolernes/SFO'ernes erfaringer taler dog for, at denne gruppe forældre ikke udgør flertal-

let. Dette uddybes i kapitel 7, hvor vi analyserer de emner, der relaterer sig til dialogen med forældrene og deres støtte og opbakning til projektet.

En anden udfordring i forbindelse med at tilbyde en bred vifte af tilbud, som især opstår, når medarbejderne selv træner eleverne, er at sikre medarbejdernes kompetencer til at undervise i de mange forskellige idrætsaktiviteter. I Silkeborg oplever medarbejdere og ildsjæle eksempelvis, at det kan være svært at blive ved med at finde på nye aktiviteter og tiltag. Her kunne en træner med kompetencer inden for en given idrætsaktivitet være en hjælp. Det kræver dog igen, at der lægges tid og kræfter i at opdyrke samarbejdsrelationer med flere forskellige idrætsforeninger, hvilket analysen af ildsjælernes tidsforbrug indikerede, kan være svært inden for projektets tidsramme.

Aktiviteter på grænsen

Foruden de nævnte aktiviteter beskriver ildsjælene i selvevalueringerne aktiviteter, som er sværere at kategorisere i forhold til Skolesport-projektet. Ikke nødvendigvis i forhold til om de er individuelle eller holdorienterede, men i forhold til om de reelt udgør en aktivitet, der understøtter muligheden for, at målgruppen udvikler en idrætsidentitet, som kan danne grundlag for en foreningsidentitet. Det gælder flere af de aktiviteter, som forventeligt er dem, som tilbydes den allersvageste del af målgruppen, herunder sansehold, bevægelse i varmtvandsbassin, rollespil og besøg i snoezelhus. Det er i hvert fald indtrykket fra både Silkeborg og Helsingør, hvor man har erfaring med disse mere sanselige aktiviteter.

Den måde, [barnets navn] er til Skolesport, er ved, at hun bliver stimuleret rent motorisk og med hovedbunds- og fodmassage, triller bolde. Det er skidegodt. Det sætter hende i samspil med eleverne på en anden måde, end når de er i klassen. Det er godt for udviklingen på tværs af alder. (...) Hun skal stimuleres i sanserne. Hvor hun har berøring med fx vand eller kartoffelmel. Om hun selv deltager eller bliver berørt, er underordnet. Hun skal bare kunne fornemme, hvad hun er med på. (Forælder, Silkeborg).

EVA anerkender, at det er nødvendigt med en bred vifte af aktiviteter, når målgruppen er så bred, som det er tilfældet, og dækker både elever med kognitive handicap og elever med fysiske handicap. De mere sanselige aktiviteter er selvfølgelig også med til at gøre eleverne mere aktive efter skoletid, som formålet var italesat i første omgang. Men hvis ønsket er at bidrage til en idrætsidentitet, som det skal være muligt at bygge en foreningsidentitet oven på for at kunne give eleverne lige muligheder for at kunne indgå i et foreningsliv, synes flere af aktiviteterne at ramme ved siden af. Denne aktivitetstype synes altså ikke at understøtte den virkningskæde, som indsatsteorien har opstillet, og som for nogle – ikke alle – aktiviteter vedkommende er Skolesports særkende. I så fald kan der argumenteres for, at aktiviteterne lige så vel kan ses som en del af det generelle pædagogiske arbejde, som iværksættes af medarbejderne, hvor de løbende vurderer, hvad der vil kunne styrke elevernes udvikling. Disse aktiviteter behøver ikke at være koblet på Skolesport, hvis antagelsen om, at det særlige ved Skolesport er muligheden for at udvikle en idræts- og foreningsidentitet hos eleverne, fastholdes. Dermed ikke sagt at disse aktiviteter ikke har en positiv betydning for eleverne, men vi sætter spørgsmålstegn ved, om der er tale om idrætsaktiviteter, der skal rummes i Skolesport-regi.

Grundlæggende er spørgsmålet altså, om viften af aktiviteter er blevet for bred. Heri ligger implicit også et spørgsmål om, om målgruppen er blevet for bred. Vil Skolesport for meget, eller er det realistisk at nå de ønskede resultater for alle elever ved hjælp af mere sanselige aktiviteter?

6.2.3 Idrættens organisering

I dette afsnit viser vi, hvordan idrættstilbuddene er organiseret i forhold til træningstider, transport, målgrupper og samarbejde med lokale idrætsforeninger.

Træningstider

Skolesport skal ifølge den oprindelige beskrivelse ligge i forlængelse af skoletiden – enten i SFO-tiden eller i elevernes øvrige fritid efter skole. I model 2 er det dog blevet indskærpet som et krav til de frivillige trænere, at de skal kunne træne eleverne inden for SFO'ens åbningstid.

Ifølge selvevalueringerne træner de frivillige trænere eleverne inden for SFO'ens åbningstid i under halvdelen af tilfældene (9 ud af 15). Dette dækker dog over både model 2 og model 3.

Vi kan ikke på baggrund af selvevalueringerne vurdere, hvornår aktiviteterne inden for model 1 har været afviklet. På baggrund af casebesøgene kan vi alene se, at deres model 1-aktiviteter har været afviklet i SFO'ens åbningstid.

Både i Silkeborg og i Helsingør nævner ildsjælene og medarbejderne imidlertid to udfordringer ved, at aktiviteterne er placeret i SFO'ens åbningstid. Den ene er, at lærerne sjældent er en del af aktiviteterne. Lærerne kunne med fordel være tættere knyttet til Skolesport-projektet, da de i nogle tilfælde har en tættere dialog med forældrene og dermed også en bedre mulighed for at opnå forældrenes opbakning og støtte til projektet, end pædagogerne og ildsjælen har. Den anden udfordring er, at ikke alle eleverne går i SFO. I Silkeborg anslår medarbejderne, at kun en tredjedel af eleverne går i SFO. Resten er derved ikke i målgruppen og har ikke mulighed for at få de samme erfaringer med Skolesport som deres kammerater.

For nogle forældre er det omvendt af stor betydning, at Skolesport afvikles i SFO-tiden. Det skyldes især, at forældrene derved undgår at skulle hente eleverne et andet sted efter SFO:

Det er jo meget rart, at det ligger i SFO-tiden, så man ikke skal fare frem og tilbage med hende. De [pædagogerne] skal jo også aktivere eleverne, så det er to slag med en arm. Det aktiverer eleverne og aflaster os, så vi ikke skal fare til forskellige sportsgrene. (Forælder, Helsingør).

Dette aspekt uddybes i kapitel 7.

Transport

Der giver nogle udfordringer i relation til transport, når tilbuddet etableres uden for SFO-tiden. Den ene handler om forældrenes opbakning og behandles som nævnt i kapitel 7. Den anden udfordring er dialogen med kommunen, hvor ildsjæle og forældre oplever, at projektet møder administrative barrierer.

I Helsingør har man især oplevet, at det kan være svært at få kommunen til at bevillige penge til transport (og instruktørlønninger) – eller i det mindste komme med en afklaring. Man har oplevet, at der er gået over et halvt år, fra man indsendte en ansøgning, til man fik bevillingen. Problemet er, at det går ud over engagementet hos såvel ildsjæle som forældre, trænere og elever, der venter utålmodigt på at kunne gå i gang med et projekt, som var tilrettelagt.

Det har taget lang tid at implementere, fordi kommunen var meget lang tid om at stille op med transport til eleverne. Alt andet var på plads. Trænere, pædagoger og elever, der var tilmeldt. Vi ventede i otte måneder, før kommunen fik transporten på plads. Det var en lang afklaringsproces. Eleverne, de har et lidt mere abstrakt forhold til tid, så nogle af dem kunne ikke forstå, at der ikke skete noget. (Forælder, Helsingør).

For alle eller udvalgte elever

I Silkeborg har man valgt at tilrettelægge Skolesport-aktiviteter for alle eleverne i SFO'en mandag eftermiddag. Hvilke aktiviteter de enkelte elever tilbydes, besluttet på baggrund af elevernes niveau og forudsætninger. Man har fire forskellige samtidige hold med forskellige aktiviteter. På andre skoler/SFO'er, som fx i Helsingør, har man valgt at udvælge en specifik målgruppe, som deltager i Skolesport.

Medarbejdere og ildsjæle i Silkeborg nævner, at det er en stor udfordring at sikre niveau- og forudsætningstilpassede tilbud til alle eleverne, men både de og forældrene oplever, at det indtil nu er lykkedes.

Vi har haft vanskeligheder ved at ramme alle. Du skal virkelig være bred, når du tager alle med. Det stiller store krav til os selv. (...) Dermed er der også nogle, der skal motiveres, som ikke ville have valgt sport af sig selv. De ville måske have foretrukket at arbejde med

noget musik. Nu har vi sagt, at vi vil møde alle på sporten, fordi sporten har en værdi. (Ildsjæl, Silkeborg).

Ildsjælene giver også udtryk for en overvejelse over, om det er i orden at beslutte, at alle elever skal deltage i Skolesport. Der er nemlig elever, som ikke umiddelbart interesserer sig for idræt, og som det kan være meget svært at motivere til at deltage i aktiviteterne. Det gælder især den ældre del af målgruppen. Ifølge ildsjælene er det elevernes handicap, der holder dem tilbage, da nogle af dem har svært ved at indgå i sociale relationer og være sammen med andre elever. Men der er jo også såkaldt normale elever, som ikke dyrker idræt, selvom de ville have glæde af det, og selvom de tager på i vægt. Så hvorfor presse gruppen af elever med specielle behov, når man ikke nødvendigvis ville presse normale elever? Det er en diskussion værd, som sætter ønsket om lige muligheder i et andet perspektiv.

Ildsjælene nævner selv, at de ikke ser det som et pres på eleverne, men at det handler om at motivere og opfordre:

Du kan ikke presse til en aktivitet, men du motivere og opfordre, indbyde på alle mulige måder. Og så kommer de pludselig af sig selv. Så det kan lade sig gøre. Men det tager lang tid, også så lang tid, at vi når at tænke: "Hmm ... Lykkes det mon?". (Ildsjæl, Silkeborg).

Medarbejderne i Silkeborg oplever altså, at det kan skabe uro, når de insisterer på, at alle elever skal deltage – også dem, der ikke lige har lyst. Det synes dog vanskeligt helt at undgå uro eller konflikter. Medarbejderne i Helsingør peger også på perioder med konflikter, selvom de ikke indrager alle. Her opstår konflikterne i højere grad pga. jalousi blandt eleverne, fordi det kan undre nogle elever, hvorfor de ikke skal deltage. Også det håndterer medarbejderne med en form for motivation, men ved at få eleverne til at fokusere på det, de i stedet for skal foretage sig.

Tid og rammer til afviklingen af aktiviteterne

Det kræver grundlæggende stor ledelsesopbakning at give tid og plads til planlægningen og afviklingen af Skolesport. Projektet skal organiseres og tænkes ind i eksempelvis bemandingsplaner og i tildelingen af lokaler på institutionen – i det omfang, det er muligt, og ellers skal mulighederne for andre lokaliteter afsøges i samarbejde med ildsjælene. Denne ledelsesopbakning vurderer EVA er til stede på begge de institutioner, vi har besøgt.

Skolesport kan have betydning for bemandingsplanerne for andre end ildsjælen. I Silkeborg, hvor man har fastlagt Skolesport som et tilbud for alle eleverne mandag eftermiddag, har det betydet, at mandag eftermiddag kun skemalægges med pædagoger, da de, ikke lærerne, står for at træne eleverne. Og der skal vel at mærke være en instruktør til hvert hold. I kraft af at skolerne/SFO'erne selv træner eleverne i regi af model 1, er der derfor også mange flere end kun ildsjælene tilknyttet projektet. Ildsjælene ville ikke kunne træne eleverne alene. Det samme gør sig gældende i Helsingør, hvor flere af pædagogerne også fungerer som trænere.

I tillæg til den tid, medarbejderne bruger på at afvikle aktiviteterne, får de i Silkeborg også tildelt forberedelsestid. For som en af ildsjælene peger på, oplever de, at de påtager sig en ny rolle, selvom det ikke er noget ukendt, de arbejder med.

I Silkeborg fortæller ildsjælene desuden, at de har indgået klare aftaler med deres kollegaer om, i hvilke situationer det er tilladt at bryde ind, når der er Skolesport. Skolesport-tiden er hellig. Som den ene ildsjæl fortæller:

Der skiftes og makes ikke i den time, hvor der er Skolesport. Ellers kan det ikke lade sig gøre. Og man kan ikke gå en halv time med et barn, som skal have særlig pleje. (Ildsjæl, Silkeborg).

Samarbejde med idrætsforeninger

I model 2 og model 3 indgår samarbejde med en lokal idrætsforening. Ifølge indsats teorien har ildsjælen ansvaret for at afmystificere over for idrætsforeningen og den eller de udvalgte trænere, hvad det vil sige at tilrettelægge et idrætstilbud til elever med særlige behov.

Kontakten synes at være etableret enten via ildsjælens netværk eller via lobbyarbejde. Det opsøgende arbejde betragtes som tidligere nævnt som tidskrævende, men i nogle tilfælde er kontakten ikke så svær at skabe. Det kan skyldes, at ildsjælen selv træner i klubben eller sidder i klubbens bestyrelse. I Helsingør er en af fodboldtrænerne eksempelvis også far til en af de ansatte i SFO'en.

Det kan være en udfordring at finde trænere i idrætsforeningerne, der kan træne eleverne i SFO-tiden. Denne udfordring viser sig også ved, at mere end halvdelen af trænerne som tidligere nævnt ikke har trænet eleverne i SFO-tiden, hvilket i flere tilfælde giver udfordringer. Men det er ikke nødvendigvis modvilje fra idrætsforeningens side, der gør det svært at etablere et samarbejde. Det kan også skyldes mere praktiske hensyn.

EVA vurderer, at ildsjælene har gjort meget for at rådgive og vejlede trænere – ikke mindst med viden om, hvad de enkelte elever kan håndtere, og med idéer til, hvordan træningen kan tilrettelægges. Ildsjælene kan også selv have planlagt aktiviteten og overladt gennemførelsen til trænerne. Men selvom ildsjælene har haft en aktiv rolle, vurderer de, at det fortsat kan være en svær øvelse for trænere. En fodboldtræner fra Helsingør nævner, at man i starten bliver overrasket over, hvor langsomt man må gå frem. For selvom eleverne måske nok i starten ikke nødvendigvis er anderledes at træne end andre nybegyndere, er deres udviklingshastighed markant lavere. Som tidligere nævnt er gentagelser meget nødvendige:

Jeg vil sige det på den måde, at det ikke nytter noget, at der kommer en overgearet træner, som vil gøre dem til danmarksmester inden for tre uger. Den kompetence skal man have. Man skal have hovedet med, ellers nytter det ikke noget. Det er vigtigt, at de har det godt, og at det er gode voksne. Det er vigtigt. Du kan ikke bare komme som almindelig fodboldtræner og tro, at de kan alt, for det kan de ikke. Bare det at ramme målet på to meters afstand, det er en stor udfordring. (Fodboldtræner, Helsingør).

De idrætsforeninger, EVA har interviewet, nævner, at deltagelsen i Skolesport har beriget dem. Skolesport bidrager til et andet syn på, hvad udviklingshæmmede kan. De oplever også, at det er vigtigt, at eleverne indgår på lige fod med andre medlemmer af klubben, selvom det måske kræver særlige hensyn.

Vi har ikke tænkt på, om det er Skolesport. Vi har bare givet dem mulighed for at komme ind i en normal klub. Det foregår på normale betingelser, og vi har ikke særlige forudsætninger. Vi synes, at det er herligt, at vi kan give dem den mulighed, og de er skuffede, hver gang det er aflyst. (Floorballtræner, Helsingør).

Skolesport kan tilmed opleves som en gave, idet det giver adgang til en målgruppe og dermed en potentiel medlemsskare, som idrætsforeningerne selv ville have svært ved at komme i kontakt med. På den måde har det været positivt for dem at kunne indgå et samarbejde med en konkret institution. En leder fra en idrætsforening udtaler:

I Espergærde fodboldklub skal alle have mulighed for at komme. Uanset alder og forudsætninger. Vi har introduceret det til alle ungdomstrænere, som modtog det med stort bifald. Vi fortæller dem, at vi i bund og grund giver de udviklingshæmmede de samme muligheder som de normale. (...) Jeg tror ikke, at de var kommet af sig selv. De handicappede har haft godt af, at de kunne komme som en gruppe. Det har været nemmere, at vi har haft Trykkoeren. At der har været en kobling til Trykkoeren. (Idrætsleder, Helsingør).

De idrætsforeninger, som EVA har interviewet, har derfor grundlæggende også kun én anbefaling til andre idrætsforeninger, og det er at tage imod tilbuddet. Men de ser også muligheder i at arrangere flere stævner. Måske ikke for hold inden for normalområdet, men for hold med elever

med specielle behov. På den måde vil de også kunne give Skolesport-eleverne mulighed for at opleve glæden ved at konkurrere og blive hædret for deres indsats – uanset om de vinder eller taber.

7 Dialog og samarbejde med forældre

Det er ifølge indsats teorien vigtigt, at ildsjælen hele tiden formår at sikre opbakning fra forældrene, for at forældrene kan bidrage til at motivere og fastholde elevernes interesse for idræt, når de går ud af skolen.

Vi beskriver i dette kapitel, hvordan forældrene er blevet præsenteret for projektet, hvordan den løbende dialog om projektet foregår, og hvordan ildsjæle, medarbejdere og ledelse oplever forældrenes opbakning. Afsnittet afsluttes med refleksioner over, hvad der fremover kan gøres for at styrke dialogen og samarbejdet med forældrene.

7.1 Præsentation af projektet for forældrene

Projektet er blevet præsenteret for forældrene via skriftlig information, intranet, forældremøder og netværksmøder. Nogle steder er flere oplysningsformer blevet kombineret, og andre steder har man kun benyttet sig af én. På en skole/i en SFO blev der fx først sendt skriftlig information til forældrene og dernæst holdt et møde, hvor nogle af trænerne deltog og bl.a. fortalte om, hvordan idrætstilbuddene ville forløbe. På en anden skole blev projektet udelukkende præsenteret via skriftlig information.

Vi fik gjort rede for vigtigheden af, at eleverne føler en tilknytning til en forening. Ellers har mange af elever et prædikat som "særlige" med "særlige behov", og behovet for idrætslig udfoldelse begrænses til frikvarterer og idrætstimer, hvilket totalt fjerner muligheden for at føle sig som en del af noget større, både blandt ligesindede og i samvær med øvrige atleter. (Ildsjæl, selvevaluering).

Datamaterialet tyder generelt på, at der i de tilfælde, hvor man skulle arbejde inden for model 3, fra starten har været en mere omfattende formidling. Under casebesøgene blev der givet udtryk for, at hvis man har ambitioner om at rykke fra model 1 til model 2 eller model 3, er det vigtigt, at forældrene involveres og informeres allerede fra starten, så de er informeret om formålet med projektet og om, hvad der kræves af dem på længere sigt. Model 3 lægger eksempelvis op til, at forældrene kan deltage i aktiviteterne, at de selv betaler kontingent (evt. finansieret for dem af kommunen), og at de selv står for at hente eleverne efter træning.

Casebesøgene peger på, at det kan være en udfordring at sikre grundig information til de forældre, som er kommet til, efter at projektet er startet, eller som ikke har været til stede ved det opstartsmøde, som måske er holdt. Udfordringen er at sikre, at forældre bliver bevidste dels om deres rolle i projektet, dels om, at der er tale om en ekstra indsats over for eleverne.

Man kunne godt sætte lidt mere trumf på og så indkalde forældre til de elever, som kunne være en del af målgruppen. Også de nye elever, hvor forældrene ikke nødvendigvis har været med fra starten. Det var lidt af et tilfælde, at vi var med til det møde, hvor det blev præsenteret, og at vi fanger det og synes, det var sjovt. Men rigtig mange, der ikke var til stede, og hvis hun ikke var nået til det punkt på dagsordenen, så kunne det være druknet. (Forælder, Helsingør).

EVA vurderer, at det allerede i opstartsfasen er vigtigt at sikre forældrene en grundig præsentation af projektet, herunder af, hvad det er ønskeligt eller muligt, at projektet fører til. EVA vurderer også, at det er vigtigt, at ildsjælene har øje for, at der kan være behov for løbende informationsmøder om projektet, for at sikre information til nytilkomne forældre.

7.2 Den løbende dialog

Ildsjælene angiver i selvevalueringerne, at de har en dialog med forældrene om transport, elevernes trivsel, specielle hensyn, sociale relationer mellem eleverne, økonomi, idrætsdage i kommunen samt forældres og elevs glæde ved tilbuddet. Dialogen foregår via orienteringsbreve, ForældreIntra, kontaktbøger, informationsmøder og telefon.

En overordnet tendens i selvevalueringerne er, at ildsjælene vurderer, at de i høj grad eller i nogen grad har en konstruktiv dialog med den valgte målgruppes forældre, når behovet er der. Kun to ildsjæle angiver, at det i mindre grad eller slet ikke er tilfældet. Begge disse ildsjæle arbejder med et tilbud, der er tilrettelagt efter model 1.

I DHIF's præsentation af Skolesport nævnes det, at der ikke er noget krav om forældreinvolvering i model 1. Forældrenes egne udtalelser viser, at nogle forældre også i højere grad har kontakt til de pædagoger og lærere, der til daglig er omkring deres barn, end de har med ildsjælen. Det kan være en forklaring på, hvorfor nogle få ildsjæle vurderer dialogen mindre positivt end de øvrige.

7.2.1 Forældrenes opbakning til projektet

Selvevalueringerne viser ildsjælernes vurdering af, i hvilken grad forældrene støtter Skolesport. Vurderingerne er fordelt på, hvilken model der arbejdes ud fra, og fremgår af tabel 4.

Tabel 4
Andelen af forældre som ifølge ildsjælene støtter Skolesport

	Model 1	Model 2	Model 3
I høj grad	12	2	4
I nogen grad	2	2	7
I mindre grad	1	-	-
I alt (N)	15	4	11

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Tabel 4 viser, at størstedelen af ildsjælene vurderer, at forældrene i høj grad eller i nogen grad støtter projektet. Der er dog forskel på, hvordan ildsjælene oplever støtten i de enkelte modeller. Ildsjælene vurderer, at en større andel af forældrene i høj grad støtter tilbud tilrettelagt efter model 1 end tilbud tilrettelagt efter model 2 eller model 3. Forklaringen kan være, at krav og forventninger til forældrenes støtte er forskellig i de tre modeller, og at det er lettere for forældrene at støtte inden for model 1 – ikke mindst fordi de grundlæggende oplever få krav til deres indsats i forbindelse med denne model.

Casebesøgene giver indtryk af, at jo mere skolen/SFO'en håndterer i forhold til at sikre, at eleverne får et idræts tilbud, uden at forældrene behøver at bruge energi på det, des bedre. Skolesport bliver af forældre omtalt som et aflastningstilbud. Men et mere "normalt og ufarligt" aflastningstilbud, der kan være med til at sikre, at barnet ikke nødvendigvis behøver at blive tilknyttet en egentlig aflastningsfamilie. Skolesport ses derfor som en håndsrækning til dem i en hverdag, hvor der er mange prioriteringer, og hvor det at dyrke idræt med sit barn ikke nødvendigvis prioriteres højest. Men som en ildsjæl fra Silkeborg nævner, er der forskel på forældrenes opbakning:

Jeg oplever ikke modstand hos forældrene i forhold til det, vi sætter dem i gang med. Men forældrene kender godt deres elever, og det betyder meget for eleverne, at man har sine forældres opbakning. Forældrene er forskellige, og det er ikke alle, der er lige interesserede i at røre sig. Men det gælder også inden for normalområdet. Hvis der støttes op, så går det bedre. Men vi kan ikke forlange, at alle er lige motiverede. (Ildsjæl, Silkeborg).

De forhold, som ifølge ildsjælernes selvevalueringer i størst omfang påvirker forældrenes opbakning, er økonomi, fx at få råd til at betale for sko, tøj og kontingent, tidspunkt for aktiviteten og transport. Udfordringer, som oftere opstår i model 3 end i model 1. Disse og andre udfordringer uddybes i de følgende afsnit.

Nogle gange udfordrende at overbevise forældre om, at Skolesport er noget særligt

I relation til model 1 synes der at opstå en udfordring i forældresamarbejdet, fordi det kan være svært at få forældrene til at forstå, at Skolesport er et selvstændigt projekt, som ikke er en obligatorisk del af skolen/SFO'en, men som kræver en ekstra indsats af både medarbejdere og forældre. Det nævnes af ledere og ildsjæle i Silkeborg, hvor man arbejder ud fra model 1. En forælder siger:

Jeg tror egentlig ikke, at der sådan er tænkt meget på, at forældrene skal bakke op om projektet. Det tror jeg, bunder i, at vi tænker, at det er en del af skolen/SFO'en, og så er det bare om mandagen, hvor der er skoleidræt, mens der om tirsdagen er noget andet. Det er ikke, fordi vi ikke har villet bakke op om det, men det er ikke sådan, at vi har tænkt, at her er noget, der skal bakes op, for at det kan fortsætte. (...) Men de ville alligevel lægge mærke til det, hvis det stoppede, for vores elever har jo ikke idræt i skolen som i en almindelig folkeskole. (Forælder, Silkeborg).

I et andet tilfælde omtaler en forælder fra Silkeborg en idrætsaktivitet, som skolen tilbyder hendes barn som en del af Skolesport. Men aktiviteten foregår om torsdagen, hvor Skolesport i Silkeborg foregår om mandagen, og det vidner om, at hun ikke adskiller skolens idrætsaktiviteter fra Skolesport-aktiviteterne.

Deltagelse i aktiviteterne

Forældrene deltager sjældent i selve idrætsaktiviteterne, hvilket er en mulighed i model 3-regi. Et argument imod deltagelse er, at forældrene frygter, at de vil stjæle elevernes opmærksomhed, og at de ønsker at være påpasselige med at give eleverne nye udfordringer. De har derfor i visse tilfælde aktivt fravalgt deltagelse ud fra nogle positive forventninger om, at det ville være det bedste for eleverne, hvis de skal få det meste ud af idrætsaktiviteten.

Transport

En væsentlig udfordring er ifølge ildsjæle, medarbejdere og ledere, at det kan være svært at få forældrene til at hente eleverne efter træning, som det er intentionen i model 2 og model 3.

Mange gange så kan vi jo ikke lige selv sende dem af sted til træning. Vi er nødt til at være til stede. Det er anderledes med andre elever, som man kan sende af sted selv til fritidsinteresser. (Forælder, Silkeborg).

I Helsingør er tilbuddet organiseret, så eleverne bliver kørt tilbage til SFO'en, hvorfra de enten bliver kørt hjem via en privat kørselsordning eller hentet af forældrene. Medarbejderne fortalte, at man havde kæmpet for, at forældrene skulle hente eleverne, så forældrene kunne se, hvor glade eleverne var efter idræt, men at det ikke lykkedes. Det blev endvidere fortalt, at transport kan være en udfordring for både de forældre, der bor langt væk, og de forældre, der bor tættere på. De oplevede, at det har været svært at få forældrene til at forstå, at pædagogerne ikke er en del af tilbuddet, når det overgår til en forening, altså at der er tale om et fritidstilbud. Medarbejdernes og ildsjælernes vurdering var, at flere forældre har det svært med tilbud, der stiller krav om, at de selv skal være aktive.

I forældreinterviewene bliver der peget på, at det kan være vigtigt, at forældrene kan hente deres elever, som de plejer, så Skolesport ikke bliver en ekstra belastning for familierne, men hjælper dem ved at være en form for aflastning.

Kontingent

I Helsingør har medarbejdere oplevet, at forældre har taget deres elever ud af et tilbud, fordi de har vurderet, at det var for dyrt at deltage.

De gider ikke. De er ikke motiverede. Transporten bliver brugt som dække over, at de ikke gider pakke tasken osv. Det er besværligt. Vi oplevede det med floorball, at eleverne faldt fra. Forældrene synes, at det er for dyrt, på trods af at det ikke er så dyrt. Jeg tror, at de er ligeglade med det. Vi kunne få mange flere med, hvis forældrene bare lige ... (Medarbejder, Helsingør).

Det er dog lykkedes at søge tilskud hos kommunen, hvilket har gjort, at eleverne – eller nærmere deres familier – ikke betaler kontingent. De oppebærer altså ikke den samme udgift for deres børn idrætsaktivitet, som såkaldt almindelige børn forældre gør.

I Silkeborg har man også undersøgt mulighederne for kontingentbetaling i forbindelse med forsøget på at etablere et model 3-tilbud. Medarbejdernes vurderinger er her, at det ikke er kontingentet, der var afgørende for, om idrætsaktiviteten blev til noget. De henviser til, at forældrene gerne betaler kontingent til andre fritidstilbud – herunder bl.a. et kommende tilbud, som tilrettelægges i samarbejde med Den Kreative Skole. Nogle forældre ville da også gerne betale for model 3-tilbuddet, men ikke nok til, at idrætsforeningen ville oprette et hold. Ledelsen og ildsjælene fortæller dog, at det af nogle forældre også her blev omtalt som et problem at finde 400-500 kr. til kontingent.

Tidspunktet for aktiviteten

Ildsjæle og medarbejdere gav under casebesøgene udtryk for, at mange forældre springer fra projektet, hvis det ikke foregår i SFO-tid. En medarbejder i Silkeborg sætter det hele på spidsen og vurderer, at Skolesports succes står og falder med, at idrætstilbuddene kan tilrettelægges inden for SFO-tiden:

Hvis der er tale om en succes med Skolesport, så er det, fordi det ligger inden for den tid, hvor forældrene ikke selv skal køre. Der er mange forældre, som står af ved tanken om at skulle være medinstruktører eller selv hente deres barn. (Medarbejder, Silkeborg).

Én forælder peger på, at det er en udfordring, at aktiviteten foregår om fredagen først på eftermiddagen, og at hun ikke har mulighed for at få fri fra arbejde på det tidspunkt. Andre forældre peger på, at projektet i kraft af, at det er tanken, at det skal ligge i SFO-tiden, frigiver tid for forældrene, da de ellers selv skulle have opsøgt idrætsmuligheder for eleverne, hvilket kan være en krævende proces.

Jeg synes, det er en stor fordel, hvis det kan være i SFO-tiden, for der har de jo alligevel nogle pædagoger, som er ved eleverne. (...) Vi er hårdt belastet i forvejen, for vi får ikke ret megen hjælp fra kommunen. At skulle tage fri fra arbejde er ikke rigtig godt. Det vil gøre det lettere for os, hvis det ligger i SFO-tiden. Jeg tror også, at mange flere elever vil kunne være med, da mange forældre heller ikke bor i området. Nogle bor i Hinnerup og Skanderborg, og nogle har ikke bil. Så hvis de ikke kan hente og bringe, falder det til jorden. Skolen har busserne. De har det hele. Så jeg ville foretrække, at det lå i SFO-tid. (Forælder, Silkeborg).

Jeg har været ekstremt positivt overrasket over det og været villig til at smide ressourcer i det. Det er et fantastisk tilbud, som i gåseøjne rent ressourcemæssigt er fuldstændig gratis. Det tager ikke tid fra forældrene, og det koster ikke noget, og man behøver ikke foretage den prioritering, som normalt kan være så svær, fordi det bliver rummet inden for SFO-tiden. (Forælder, Helsingør).

Andre forældre giver udtryk for, at én ekstra aktivitet i hverdagene kan være dråben, der får bægeret til at flyde over i en travl familie, og fortæller, at det kan være meget svært at få det til at hænge sammen i en travl hverdag, og at der mangler overskud til sådanne aktiviteter. Disse forældre oplever derfor, at det er positivt, at der bliver skabt nogle gode aktiviteter for eleverne i SFO-tiden, da projektet så fungerer som en aflastning for familien.

7.2.2 Fremtidige perspektiver

Der blev under casebesøgene peget på forskellige perspektiver, der kan bidrage til at fremme den løbende dialog og samarbejdet med forældrene, og dermed på, hvad der kan bidrage til at gøre projektet til en endnu større succes.

Ifølge forældrene bør der være fokus på at styrke den løbende formidling om projektet. Ikke mindst fordi mange forældre ikke nødvendigvis kommer på institutionerne eller i klubberne og dermed ikke med egne øjne ser, hvad Skolesport i praksis indebærer.

Bedre og mere information

Bedre information vil dels synliggøre for forældrene, hvad eleverne får ud af projektet, dels fungere som et redskab til dialog mellem elever og forældre om Skolesport. I interviewene bliver der givet udtryk for, at formidling via billeder og procesbeskrivelser vil gøre det nemmere for forældrene at have en dialog med eleverne om Skolesport derhjemme. Det vil gøre det muligt for forældrene, evt. dagen før Skolesport-aktiviteten, at snakke med eleverne om, hvad der skal ske, og på den måde i højere grad bidrage til at motivere eleverne, hvis det skulle være nødvendigt, og desuden vil det styrke forældrenes mulighed for at følge med, da nogle elever ikke nødvendigvis på eget initiativ beretter om, hvad de har oplevet. Intranettet omtales som et oplagt sted at formidle information – også gerne billeder.

Det ville være rart, hvis pædagogerne havde informeret mere, så vi havde haft noget at tale ud fra. Jeg er vant til, at de skriver, hvad de har lavet. Og de skriver også, at de har været til Skolesport, men ikke, hvad tankerne har været med det, eller hvorfor de er inddelt på de respektive hold. (Forælder, Silkeborg).

Hvis vi som forældre var bedre informeret, kunne vi bedre forberede dem [eleverne] på, hvad der skal ske, inden de går ind til det. Det er en fordel for nogle af eleverne, at de er forberedt på, om de skal spille fodbold eller indendørs hockey. Eleverne har brug for at vide det i god tid. Jeg har ikke kunnet informere min søn om, hvad der skulle ske i dag. Ville være rigtig godt med en plan for, hvad der skulle foregå. (Forælder, Silkeborg).

Billeder vil også være et bedre afsæt for dialog med eleverne end rent skriftlige meddelelser. En forælder udtrykker det på følgende måde:

Det er godt, når de sætter billeder ind i kontaktbogen, for så kan man snakke med sit barn ud fra de billeder. Det er rigtig godt, når de ikke har et sprog. (Forælder, Silkeborg).

Bedre information kan også inkludere, hvilke elever (og dermed familier) der er tilknyttet de forskellige tilbud. Forældre peger på, at det kunne give bedre muligheder for at tale med hinanden på tværs om deres oplevelser, men også at det ville være muligt for dem, hvis de selv kommer på institutionen, at vide, hvem deres eget barn går til idræt med. Det kunne ifølge en forælder evt. ske ved, at der hang en liste over de enkelte hold med elevernes navne og billeder.

Forældre peger også på, at de kan savne mere dialog om overgangen til foreningslivet. Det gælder fx, når man skifter fra model 1 til model 3, hvor en manglende dialog undervejs kan gøre det svært for forældrene at se, hvorfor de lige pludselig skal involveres.

Overgangen fra projektet i SFO'en til idrætsklubben er ikke glidende nok. Hvis han skal videre, skal han selv gå til det, men det er svært, for der kan ikke komme en pædagog med, og så vil det kræve, at jeg tager fri hver fredag kl. 13 for at komme med. Det er ikke praktisk muligt. Måske ville udslusningen have fungeret bedre, hvis jeg havde været med til den sidste træning. Så kunne jeg se, at det var en succes, og vi kunne have drøftet overgangen. (Forælder, Helsingør).

Generelt efterspørger forældrene flere oplysninger om, hvornår der er behov for deres opbakning, men der bliver også peget på, at det er vigtigt, at fokus på dialog og formidling ikke går ud over aktiviteterne.

Det ville være godt med et nyhedsbrev med information om, hvad planen er for dagene, hvad de laver, og hvor de tager hen, evt. krydret med videoklip og billeder. Men det skal ikke tage ressourcer fra aktiviteterne, for aktiviteterne er det vigtigste. (Forælder, Helsingør).

Arrangementer

I dag oplever forældre sjældent, at de inviteres med til træning eller "åbent hus". De er som nævnt også ofte tilbageholdende med at deltage, selvom muligheden skulle være der, da de frygter, at det vil stjæle barnets opmærksomhed. Men hvis ildsjælene eller andre formåede at blive

bedre til at fortælle om værdien af, at forældrene ser eleverne i aktion, kunne det måske få forældre til at komme.

Et eksempel på, at deltagelse i arrangementer har en positiv betydning for forældrenes opbakning, giver en forælder fra Helsingør, som deltog i en sæsonafslutning i den klub, hvor hendes søn spiller floorball. Her oplevede hun, at hendes søn virkelig anstrengte sig for at vise sig som "en helt", da han insisterede på at spille kamp sammen med "det store hold". Han endte med at stå på mål, selvom han normalt træner "på det lille hold". For han var stolt af det, han kunne, og han ville gerne vise det frem: "Det betød meget for os."

Forældrenetværk

DHIF har som en del af Skolesport etableret et netværk for ildsjælene. Et netværk bliver også nævnt som en mulig måde at få forældrene mere på banen på, så de kan se, hvilke muligheder der kan ligge i projektet, og hvilke succesoplevelser eleverne kan få. Der er ifølge ildsjæle og medarbejdere nemlig forældre, som har svært ved at tro på, at det er muligt at tilrettelægge et niveau- og forudsætningstilpasset tilbud til deres barn, og som derfor holder igen med at tilmelde deres elever til de idrætstilbud, som ildsjælen og medarbejderne muliggør. Netværket kunne være med til at støtte forældrene i forhold til kørsel, herunder afklaring og diskussion af, hvilke muligheder forældrene har, hvilke erfaringer andre forældre har, og hvordan forældrene får deres hverdag til at hænge sammen, når de samtidig skal sørge for transport.

En forælder nævner også, at hun savner et forum for forældre, hvor de kan udveksle erfaringer:

Der er intet forum for forældre, hvor man kan udveksle erfaringer. Hvorfor er der ikke nogen steder, hvor man kan søge og reklamere for, hvordan andre har startet aktiviteter op? Det er en helt lukket verden. Når man ringer til Hillerød Kommune og spørger om, hvilke ting de har gang i, så er de helt lukkede. De ønsker ikke tilflyttere med handicappede elever. Men det er virkelig mærkeligt, for der er jo mange elever, som er vokset op på Grydemosen. Men ingen forældre, der taler med hinanden. (Forælder, Helsingør).

EVA vurderer, at DHIF med fordel kunne overveje, om forbundets erfaringer med et netværk for ildsjælene kunne skabe grobund for etableringen af et netværk for forældrene i Skolesport-regi.

8 DHIF's rolle: sparring, netværk og kompetenceudvikling

DHIF støtter deltagerne i Skolesport via forskellige aktiviteter, fx:

- Vejledning og sparring fra konsulenter i DHIF
- Kompetenceudvikling via kurser for ildsjæle og netværk for deltagere i Skolesport
- Informationer på hjemmesiden.

Formålet med aktiviteterne er at give ildsjælene ny viden om og inspiration til, hvordan Skolesport kan tilrettelægges og udvikles. I et større perspektiv skal aktiviteterne bidrage til, at ildsjælene bliver mere kompetente til at foretage en løbende tilpasning af idrætsstilbuddene, så de bliver ved med at være niveau- og forudsætningstilpassede.

Samlet viser evalueringen af DHIF's rolle og de elementer, der knytter sig til denne del af indsats-teorien, at DHIF via sine aktiviteter bidrager til at give ildsjælene ny viden om og inspiration til, hvordan projektet kan tilrettelægges og udvikles. Ildsjælene vurderer mulighederne for vejledning og sparring positivt, og langt størstedelen oplever, at det har bidraget med ny viden og inspiration. Med hensyn til de aktiviteter, der skal understøtte ildsjælenes kompetenceudvikling, vurderes kurserne positivt, men kun få ildsjæle har deltaget. Deltagelse i netværkene er væsentligt mere udbredt, og udbyttet vurderes positivt. Det kan dog være en udfordring for ildsjælene at finde tid til at deltage. Hjemmesiden vurderes overordnet set positivt, men under halvdelen af ildsjælene har brugt den. Der peges i casebesøgene på, at hjemmesiden skal være en oplysningsside, mens DHIF bør fokusere på at komme ud til idrætsforeningerne.

8.1 Vejledning og sparring

I selvevalueringerne vurderes DHIF's konsulenter vejledning og sparring gennem tre spørgsmål. Overordnet set vurderer ildsjælene mulighederne for vejledning og sparring positivt, og langt størstedelen af ildsjælene oplever, at vejledning og sparring har bidraget med ny viden og inspiration. De samlede svar fremgår af tabel 5.

Tabel 5
Ildsjælenes vurdering af DHIF-konsulenternes vejledning og sparring

	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	I alt (N)
Har DHIF's konsulenter opsøgt dig som ildsjæl aktivt?	5	11	-	16
Har DHIF's konsulenter løbende givet dig vejledning og sparring?	7	9	-	16
Har DHIF's vejledning og sparring givet ny viden og inspiration?	6	9	1	16

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Under casebesøgene blev det drøftet, hvilke typer af vejledning og sparring DHIF-konsulenter har givet, og hvordan det har fungeret. Der blev peget på, at DHIF har bidraget til, at Skolesport er

kommet godt i gang. DHIF's konsulenter har bl.a. præsenteret projektet for ledelsen og sendt e-mails, der har informeret om tilbuddene til eleverne. Derudover har DHIF's konsulenter givet støtte og fungeret som en vidensbank for projektet, hvor de fx har bidraget med konkrete idéer til aktiviteter. Det blev dog også nævnt, at det kan være svært at få fat i konsulenterne fra DHIF, ligesom det kan være svært at finde ud af, hvem der har ansvar for hvad, fx buskørsel, kontakt med kommunen og den økonomiske bevilling.

I de to cases har der været forskel på, hvordan og i hvilket omfang DHIF-konsulenter har været inddraget. I den ene case har der været et tæt samarbejde om opstart af projektet, og der blev under besøget givet udtryk for, at det har været meget værdifuldt, at DHIF's konsulent har været vedholdende og opsøgende og har fungeret som en drivkraft for projektet. Det blev desuden nævnt, at DHIF's konsulent har været en vigtig kapacitet i forhold til at søge puljer og fondsmidler. I den anden case styrer ildsjælen selv projektet og har ikke gjort brug af DHIF's aktiviteter. Under besøget blev det fortalt, at det er positivt, at DHIF er med i projektet, da det bidrager til at gøre projektet stort og synligt og dermed sikre dets overlevelse. Der blev dog også givet udtryk for, at DHIF ikke informerer så meget om sine tilbud, og at pjecerne er mangelfulde. Pjecerne hjælper derfor ikke nødvendigvis med at få forældrene til at vælge projektet til.

Det nævnes af både forældre, medarbejdere og ildsjæle i begge cases, at det generelt ville være en styrke, hvis DHIF havde mulighed for at bidrage til i højere grad at synliggøre projektet – både nationalt og lokalt. For jo synligere projektet er, des større virkning tror man på, at det vil have, da det kan bidrage til at motivere forældrene og elevernes øvrige netværk.

8.2 Kompetenceudvikling

8.2.1 Kurser

DHIF har som noget ekstra tilbudt skolerne/SFO'erne at købe et kursus om målgruppetilpasset idræt. Kurset bidrager til, at både ildsjælen og de øvrige medarbejdere får viden om og inspiration til, hvordan idrætstilbuddene kan tilrettelægges og udvikles. Kurset afvikles på skolerne/i SFO'erne.

I selvevalueringerne angiver 3 ud af 16 ildsjæle, at de har deltaget i et kursus i regi af DHIF. Af de 3 vurderer 1, at kurset i høj grad har givet ny viden og inspiration, mens 2 angiver, at det i nogen grad er tilfældet. Det er altså få ildsjæle, der deltager, men blandt dem, der gør, er der tilfredshed med kurserne.

Under casebesøgene blev der givet udtryk for, at kurser kan bidrage til en god opstart og til at gøre Skolesport til et fælles projekt blandt medarbejderne. Der blev peget på, at det ville være givtigt, hvis der kunne holdes flere kurser på skolen/i SFO'en, hvor instruktører fra de lokale idrætsforeninger kunne give nye input og idéer til, hvordan projektet kan udvikles.

8.2.2 Netværk

DHIF faciliterer lokale og landsdækkende netværk for ildsjælene, som skal give dem mulighed for gensidig erfaringsudveksling og bidrage til, at ildsjælene får ny viden og inspiration. I selvevalueringerne har 12 ud af 15 ildsjæle angivet, at de har deltaget i netværk for ildsjælene. Ud af de 12 vurderer 6, at deres deltagelse i netværket i høj grad eller i nogen grad har bidraget til løbende erfaringsudveksling, mens 6 angiver, at det i mindre grad er tilfældet. På spørgsmålet om, om deltagelse i netværk har givet ny viden og inspiration, vurderer 6 ud af 12 ildsjæle, at det i høj grad er tilfældet, mens de øvrige 6 vurderer, at det i nogen grad er tilfældet. Svarene viser, at halvdelen af de ildsjæle, der deltager i netværk, får et udbytte med hensyn til både erfaringsudveksling og ny viden og inspiration.

Under casebesøgene blev det fortalt, at netværkene giver mulighed for at få inspiration og for erfaringsudveksling. Det er positivt for ildsjælene, at de kan se projektet vokse, og de vurderer, at netværkene har stor betydning for, hvordan projektet vil fungere fremover. Samtidig bliver der dog givet udtryk for, at det kan være svært for ildsjælene at finde tid til at deltage i netværksmøder, og at der derfor er mange, der melder fra.

8.3 Hjemmesiden

DHIF har på sin egen hjemmeside en side, der er dedikeret til Skolesport. Formålet er at informere og give inspiration til mulige idrætstilbud. Af selvevalueringerne fremgår det, at 6 ud af 15 ildsjæle har benyttet hjemmesiden. Heraf angiver 2, at hjemmesiden i høj grad indeholder opdateret information, mens 4 svarer, at det i nogen grad er tilfældet. Med hensyn til om hjemmesiden har givet ildsjælene inspiration til mulige tilbud, svarer 2 "I høj grad", 3 svarer "I nogen grad", og 1 svarer "I mindre grad". Svarene viser, at mindre end halvdelen af ildsjælene har benyttet hjemmesiden, men blandt dem, der har, er der en høj grad af tilfredshed med informationen på hjemmesiden.

Under casebesøgene blev det fortalt, at ildsjælene primært har brugt hjemmesiden til at søge information om, hvad der sker i projektet. Dvs. til informationer af mere praktisk karakter og ikke så meget inspiration til tilrettelæggelse af idrætstilbuddene. Der blev givet udtryk for, at hjemmesiden kunne være bedre, men også for, at det ikke er her, DHIF bør lægge sin energi. Det bør tværtimod være i det opsøgende arbejde.

9 Betydningen for målgruppen

De forrige kapitler omhandler de forhold, som arbejdsgruppen forventede, ville bidrage til at sikre de resultater, der er ønsket for målgruppen, dels i projektperioden, dels på længere sigt.

Vi præsenterer i dette kapitel vores analyse af, hvilken betydning Skolesport har haft for målgruppen i projektperioden, idet vi ikke har mulighed for at vurdere, om målgruppens livskvalitet på længere sigt er øget. Vi kan alene sandsynliggøre eller afvise dette ved at se på de hidtidige resultater, som arbejdsgruppen har peget på, vil være nødvendige at nå for at indfri det langsigtede mål.

Vi ser derfor først på, om det er lykkedes at få flere til at dyrke idræt og dermed være inkluderet i idrætsfællesskaber, men også på, hvad deltagelsen har betydet for målgruppen, herunder forhold, som måtte række ud over det, som er nævnt i indsats teorien. Herefter følger vores diskussion og vurdering af, om aktiviteterne har givet målgruppen en idræts- og/eller foreningsidentitet, og om disse identiteter er relevante og nødvendige for at bidrage til en bedre livskvalitet hos målgruppen. Endelig ser vi på, om det er lykkedes at motivere eleverne så meget til at være mere fysisk aktive, at det kan forventes, at de vil fastholde interessen for idræt, når de går ud af skolen.

9.1 Deltagelse i idræt og idrætsfællesskaber – nu og i fremtiden

Både i det oprindelige formål og i det første delmål i indsats teorien er der fokus på, at Skolesport skal bidrage til at få flere inden for målgruppen til at være aktive efter skoletid – enten i SFO'en eller i en idrætsforening. Men der er også fokus på, at eleverne gerne skal blive så motiverede, at de fastholder deres interesse for idræt, når de går ud af skolen, og derved bliver ved med at dyrke idræt og være inkluderet i et idrætsfællesskab.

9.1.1 Flere dyrker idræt

EVA vurderer, at Skolesport har indfriet dette mål. Det er dog mest udtalt for målgruppen inden for model 2 og model 3. Vores vurdering baserer sig på ildsjælenes vurderinger i selvevalueringerne af, hvor stor en andel af målgruppen som ville have dyrket idræt, hvis de ikke havde haft et Skolesport-tilbud. Ildsjælenes svar fremgår af tabel 6.

Tabel 6
Andel af målgruppen, som ville have dyrket idræt, hvis de ikke havde været med i projektet

	Model 1 (N = 6)	Model 2 (N = 3)	Model 3 (N = 10)
Spændvidde	0-100 %	5-30 %	0-30 %
Gennemsnit	26 %	15 %	11 %

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Tabel 6 viser, at ildsjælene vurderer, at mellem 11 % og 26 % af eleverne ville have dyrket idræt, hvis de ikke var med i projektet. Dermed har Skolesport i langt størstedelen af tilfældene formået at få aktiveret elever, der ikke selv ville have dyrket idræt. Dette gælder både for model 1, model 2 og model 3. Det handler ofte om, at Skolesport har kunnet gøre det, som forældrene ikke selv har haft overskud til.

Skolesport åbner mine øjne for, hvad han kan. Jeg har ikke tid til at afprøve lige så meget med ham. De muligheder har de i fritten. Man er selv mere usikker på, om de kan det, og ønsker ikke at presse dem. Vi kan undgå, at de og en selv ikke får nogen succesoplevelser. De bliver pushet ud i, at der er de her muligheder. Der er ingen praktiske omkostninger for mig, og jeg får lidt medvind til at se, hvad han kan. (Forælder, Helsingør).

Det er imidlertid overraskende, at der gennemsnitligt er flere ildsjæle, der vurderer, at elever i model 1 ville have dyrket idræt, selvom projektet ikke eksisterede. En enkelt ildsjæl vurderer tilmed, at det gælder for alle de elever, der er involveret i den pågældende aktivitet. Resultatet overrasker, da forventningen er, at jo stærkere eleverne er, des højere modelniveau vil de kunne aktiveres på. På baggrund af indsats teorien ville man altså forvente, at færrest inden for model 1 ville have dyrket idræt, hvis de ikke havde været tilknyttet Skolesport. Denne forventning understøttes af, at der inden for model 1 er mere sanseorienterede tilbud.

Resultatet kan tyde på, at der i nogle tilfælde i højere grad tages udgangspunkt i, hvad der er muligt at tilrettelægge for eleverne, frem for en i løbende refleksion over, om målgruppen ville kunne håndtere at blive præsenteret for et idrætstilbud inden for model 2- eller model 3-tankegangen. EVA baserer denne vurdering på analysen i kapitel 5, der peger på, at flere ildsjæle i selvevalueringerne angiver, at de hverken tog udgangspunkt i modeller eller målgrupper i opstartsfasen, men i en mulig aktivitet. Det skete bl.a. ud fra en erkendelse af, hvad der var praktisk muligt.

9.1.2 Skolesport giver målgruppen mange fordele

Når det gælder de elever, der har deltaget i Skolesport, er der enighed blandt alle interessenter, som EVA har interviewet: Skolesport, hvad enten det er model 1, model 2 eller model 3, har en stor værdi for eleverne. Elevernes egne udsagn bærer også præg af, at de nyder at deltage i tilbuddene. Et barn sætter selv følgende ord på, hvad Skolesport betyder:

Jeg har faktisk altid lyst til at deltage. Jeg får udfordringer og får brugt noget mere energi. (Barn, Silkeborg).

Der bliver peget på en lang række positive resultater for eleverne ved at dyrke idræt og være del af et idrætsfællesskab. De vigtigste resultater handler om, at deltagerne:

- Får en bedre kondition, herunder større vedholdenhed, da de lærer at håndtere fysisk træthed efter træning og erfarer, at det ikke er farligt fx at svede.
- Får en større kropsbevidsthed.
- Forbedrer deres motoriske evner og bliver mere selvhjulpne.
- Forbedrer deres indlærings- og koncentrationsevne.
- Får noget at tale med deres søskende og forældre om.
- Får et bedre selvværd, da de opdager potentialer hos sig selv, som de ikke vidste, at de besad.
- Styrker deres sociale kompetencer.

Det sidste aspekt viser, at ikke kun den øgede fysiske aktivitet er sund for eleverne. Deltagelsen i et fællesskab har også en positiv betydning. Det skyldes, at eleverne får mulighed for at skabe relationer og kammeratskaber, som de ikke nødvendigvis ville få etableret under andre omstændigheder. En forælder opsummerer flere af forholdene på denne måde:

Han [sønnen] har ikke så godt et talesprog, men han fortæller, at han har scoret mange mål. Det er godt for hans muskelspændinger, at han får rørt sig. Hans indlæring og muligheder for at blive stimuleret er meget bedre, hvis han har været i bevægelse. Hans sprog hæmmer hans sociale relationer, og det er svært for ham at lege med elever, han ikke kender. Når han er til fodbold, behøver han ikke at tale så meget, men er alligevel en del af helheden. Hans manglende sprog er ikke et handicap på samme måde som i andre sammenhænge. (...) Han er i en gigantisk udvikling, hvor han er blevet en stor dreng på en helt anden måde. Der er selvfølgelig mange pile ind i det, men han fortæller rigtig meget om fodbold og har plakater om fodbold og fodboldtøj. Han har fået en øget selvsikkerhed. Når han leger med sine kammerater, taler de om fodbold. Han er meget mere målrettet, og han forstår regler. (Forælder, Helsingør).

EVA vurderer i lyset af de fordele for elevernes sociale kompetencer, som påpeges ved Skolesport, at det også fremover bør være en helt central del af indsatsen, at eleverne træner sammen med andre og bliver inkluderet i et idrætsfællesskab.

9.1.3 Interessefastholdelse kræver netværksstøtte

EVA har bedt både ildsjæle og forældre om at vurdere sandsynligheden for, at eleverne fastholder interessen for idræt, når de går ud af skolen. Ildsjælene vurderer, at gennemsnitligt 40 % vil fastholde interessen, men den vurderede andel svinger fra 3 % til 75 %. De ildsjæle, der vurderer, at flest vil fastholde interessen, har i de fleste tilfælde et model 3-tilbud. Fordelen er, at model 3 skaber et tilbud, som formentlig vil kunne fastholdes, også når eleverne går ud af skolen, fordi foreningerne har fået kontakt til eleverne og gjort erfaringer med at træne dem.

Udfordringen er ifølge ildsjælene, at de ikke er sikre på, at eleverne på eget initiativ vil opsøge mulighederne for idræt, når de går ud af skolen. Det afhænger i høj grad af, om forældre eller andre voksne omkring dem kan motivere dem til at blive ved med at dyrke idræt. Dette perspektiv deler forældrene:

Jeg tror ikke, at han bevarer interessen. Han synes, det er sjovt nok, men det er ikke noget, han ville savne, hvis han stoppede. (Forælder, Helsingør).

Jeg tror egentlig rigtig gerne, at hun vil fortsætte med at gå til noget. Men det skal være noget konkret, hun tilbydes, for hun kender ikke selv alle mulighederne. Jeg vil gøre meget for, at hun kommer til at gå til noget, når hun går ud af skolen, men det vil kræve, at familien støtter op om det, eller at hun får en ledsageordning. (Forælder, Silkeborg).

Skolesport har derved ikke ved etableringen af niveau- og forudsætningstilpassede idrætstilbud i sig selv sikret, at målgruppen vil fastholde interessen og blive ved med at dyrke idræt. To afgørende forhold er, at aktiviteterne er blevet forankret i idrætsforeningerne, og/eller at forældrene eller andre i netværket støtter op, evt. også økonomisk, og motiverer eleverne.

9.2 Idræts- og foreningsidentitet

Analysen viser, at Skolesport har formået at indfri delmålet om at få flere til at dyrke idræt. Men det er ifølge indsats teorien ikke hele formålet. Den øgede aktivitet skal også bidrage til en idrætsidentitet, der skal muliggøre en foreningsidentitet. Det skyldes, at det forventes at være dette eller disse aspekter, som vil sikre, at eleverne på længere sigt får en bedre livskvalitet.

9.2.1 Model 1 giver den ringeste grad af idrætsidentitet

Ildsjælene er i selvevalueringerne blevet bedt om at vurdere, hvor stor en andel af deres målgruppe som har fået en idrætsidentitet i kraft af Skolesport-aktiviteterne. Resultatet er gengivet i tabel 6, som viser, at ildsjælene gennemsnitligt vurderer, at model 2 og model 3 i størst omfang har givet eleverne en idrætsidentitet. Men tabellen viser også, at der inden for modellerne er store udsving. Det gælder især inden for model 1 og model 3, hvor udsvingene er hhv. 0-90 % og 2-100 %.

Tabel 7
Andel af målgruppen, som har fået en idrætsidentitet

	Model 1 (N=7)	Model 2 (N= 4)	Model 3 (N=11)
Spændvidde	0-90 %	50-80 %	2-100 %
Gennemsnit	48 %	63 %	65 %

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Den ringere grad af idrætsidentitet for den del af målgruppen, som er tilknyttet model 1, kan skyldes karakteren af de aktiviteter, som gennemføres for og med eleverne. Som vi beskrev i kapitel 5, er der især i model 1 aktiviteter, som i højere grad fokuserer på at stimulere elevernes sanser end på at stimulere deres fysiske aktivitet. Ved at samarbejde med foreningslivet – helt eller delvist – om gennemførelsen af idrætsaktiviteterne synes sandsynligheden dermed at stige for, at

eleverne får et kendskab til en specifik idræt, inkl. kendskab til de regler, redskaber og rekvisitter, der knytter sig hertil. En model, der som model 1 er afkoblet foreningslivet, synes dermed ikke kun at mangle muligheden for at skabe en foreningsidentitet, men også at begrænse mulighederne for at etablere en idrætsidentitet.

Forklaringen kan også være målgrupperne for model 1. De må antages at have større specielle behov end de elever, som tilknyttes en model 2- eller en model 3-aktivitet. Det betyder igen, at når de mest relevante tilbud inden for model 1 derved bliver sanseraktiviteter, kan det være svært at forestille sig, at eleverne vil kunne opnå følelsen af at mestre en idrætsgren i det omfang, at de vil se sig selv som fx "håndboldspiller" eller "skytte". Som påpeget i kapitel 5 sætter det endnu engang spørgsmålstegn ved, om målgruppen er for bred, hvis ønsket er at kunne styrke idrætsidentiteten. Det er måske ikke muligt at skabe en sådan identitet hos alle elever med kognitive og/eller fysiske handicap.

9.2.2 Model 2 giver den højeste grad af foreningsidentitet

Ildsjælene har i selvevalueringerne også vurderet, hvilken andel af deres målgruppe som har fået en foreningsidentitet ved at deltage i Skolesport. Det er dog alene de ildsjæle, som arbejder inden for model 2 og model 3, som har fået dette spørgsmål, da det er irrelevant i forhold til model 1, hvor der ikke samarbejdes med en idrætsforening. Ildsjælenes svar fremgår af tabel 8.

Tabel 8
Andelen af målgruppen, som har fået en foreningsidentitet

	Model 1	Model 2 (N=4)	Model 3 (N=10)
Spændvidde	Ikke relevant	70-80 %	0-100 %
Gennemsnit	Ikke relevant	63 %	11 %

Kilde: Selvevalueringer blandt ildsjæle.

Ifølge ildsjælene har eleverne, der har deltaget i model 2, fået den højeste grad af foreningsidentitet. Det kan skyldes flere faktorer, men vi kan ikke på baggrund af datamaterialet se en tydelig forklaring. Både ildsjæle og forældre peger også på, at det generelt er meget svært at vurdere dette, da eleverne ikke nødvendigvis er bevidste om det. Som en forælder peger på, "handler det mere om her og nu-glæden".

EVA vurderer ikke, at resultatet kan tilskrives, at de elever, der deltager i model 2, er mere parate til at deltage i foreningslivet end andre elever. I hvert fald ikke i forhold til de elever, som tilbydes model 3, for især de må antages at være vurderet som parate til at indgå i foreningslivet.

Et argument, som baserer sig på andre resultater i selvevalueringerne, er, at model 2 formår at kombinere tryghed med et ukendt foreningsliv. Som det fremgår af kapitel 5, har model 2 både i opstartsfasen og senere været god til at sikre det rette tilbud til eleverne. I sammenhæng med at det generelt beskrives af medarbejdere, ildsjæle og forældre som vigtigt, at eleverne føler sig trygge ved tilbuddene, kan det ikke udelukkes, at model 2 er en temmelig ideel løsning, hvor ikke alting er nyt og usikkert. Eleverne vil enten blive trænet på skolens/i SFO'ens kendte omgivelser af en ukendt træner eller blive trænet af en kendt voksen fra skolen/SFO'en i de ukendte idrætsforeninger.

Et andet argument er, at man i model 2 har formået at understøtte de ting, der kan bidrage til at styrke foreningsidentiteten. Det kan være, at man har investeret i klubtrøjer, holdt småstævner med andre lokale klubber, taget holdfoto, bevæget sig fra skolen/SFO'en til en hal ved siden af skolen/SFO'en m.m. Resultaterne taler i hvert fald for, at det kan være hensigtsmæssigt at arbejde på at skabe nogle af de kvaliteter, som et model 3-tilbud har.

9.2.3 Et foreningssamarbejde giver flere fordele for målgruppen

Selvevalueringerne og casebesøgene indikerer, at Skolesport for mange involverede puster liv i drømmen om at kunne give målgruppen lige muligheder for at blive en del af det lokale idrætsforeningsliv og få en større tilknytning til et såkaldt almindeligt liv.

Der er på baggrund af datamaterialet ingen tvivl om, at model 3 – som kan opfylde ønskescenariet – vitterlig giver eleverne andre oplevelser end i de tilfælde, hvor det hele foregår på skole/i SFO'en og med pædagoger eller lærere som trænere. Model 3 giver eleverne mulighed for at tage del i det liv, som deres søskende har mulighed for at deltage i, og dermed styrker den familieleven. Flere af de forhold ved model 3, der omtales som positive, handler dog om relationen til trænerne og det at opleve kontakt til en voksen, som ikke er pædagog eller forældre, og som møder dem på andre måder, end de er vant til. Eleverne lærer i denne relation at have andre voksne omkring sig. De lærer også, hvordan de skal opføre og gebærde sig i andre sammenhænge end dem, de kender fra skolen/SFO'en og familielivet. De lærer desuden at tage imod beskeder fra andre og høre efter, hvilket de kan have glæde af i andre sammenhænge. Der er ingen tvivl om, at eleverne synes, det er sjovt og lærerigt, at de bliver trænet af andre end pædagogerne. En medarbejder og et barn formulerer det på følgende måder:

Vi bliver betragtet som pædagoger. De hører efter, hvad Flemming [træneren] siger. De kan modtage ret komplicerede beskeder, når de kommer fra andre. Når de kommer fra en anden autoritet end i de vante omgivelser. (Medarbejder, Helsingør).

Jeg er bedre til at høre efter, hvad min træner siger. Hvis man ikke gør det, så kan man ikke gå til floorball. (Barn, Helsingør).

Herudover giver model 3 eleverne mulighed for at opleve livet i en idrætsforening. Et barn hæfter sig især ved, at klubben har en kiosk, hvor man kan købe slik efter træningen. I Helsingør har eleverne, der går til floorball, deltaget i sæsonopstartsstævner og lignende, som klubben arrangerer for dem.

Men der bliver også peget på, at det ikke er sikkert, at inddragelsen i foreningslivet skal være målet. Som en forælder udtrykker det: "Er det ikke mere vigtigt, at de får prøvet noget af, at de får sved på panden, frem for at komme ud i foreningslivet?". Lederen i Helsingør vurderer også, at model 3 kan noget andet, men at det ikke må blive et afgørende succeskriterium for projektet, om det lykkes at etablere et idrætstilbud ude i idrætsforeningerne. For hende er den værdi, idrætten har i sig selv, også værd at fokusere på. En forælder siger tilsvarende:

Det er ikke så vigtigt for hende [datteren] at komme hjem og skulle af sted til noget. Værdien for hende ligger i det at komme ud af skolen og over i hallen og lave noget, hvor man hygger sig på tværs af eleveregrupper og klasser. (Forælder, Silkeborg).

For andre, især ildsjælene, er foreningsaspektet og skabelsen af lige muligheder dog en stor motivationsfaktor. Det, at eleverne deltager i det almindelige idrætsforeningsliv, vægter for nogle højere end det, at eleverne bliver aktiveret fysisk. Men det kan også give bagslag, hvis det viser sig, at det ikke er muligt at etablere et idrætsforeningssamarbejde. Det er en udfordring, man kender til i Silkeborg. Her arbejder man med model 1, men har et brændende ønske om at komme op i modelniveau. Det har dog vist sig meget svært at få etableret et tilbud. Først fordi det har været svært at finde en mulig samarbejdspartner, dernæst fordi der ikke har været opbakning blandt forældrene til at oprette holdet.

Men der er grundlæggende tale om et dilemma:

Det er enormt vigtigt for dem, at de kommer ud i miljøet. Når de er færdige hos os, så skal de jo ud. Motion og sundhed er en biting. Det er det sociale, der er afgørende (...) Det er bedst for dem, at der er noget udadtil uden for vores lille matrikel. Men de kunne nok få lige så meget ud af det ved at være i hallen. Men jeg kan bare bedre lide, at de kommer ud i den normale verden. At de ser, at der er noget for dem. Mange er pakket meget ind og beskyttet. Men at de er handicappede, betyder ikke, at de ikke bør have samme muligheder. Det, at de kommer ud og oplever klublivet, klubregi ... Det vægter højere frem for idræt i hallen. Hvis vi spørger: "Hvad har du lavet i dag i hallen?", svarer de: "Ikke noget." Hvis vi spørger: "Hvad har du lavet i klubben?", svarer de: "Været til floorball." (Ildsjæl, Helsingør).

Der tegner sig derved to grupperinger inden for Skolesport-projektet. De, som vægter idrætten højest med de fordele, det giver, og de, som vægter foreningslivet højest pga. de fordele, det kan give. Ildsjælenes vurderinger af model 2's resultater taler imidlertid for, at det kunne være hensigtsmæssigt at se nærmere på mulighederne for at styrke rammerne for oparbejdelse af en foreningsidentitet i model 2, som nævnt i forrige afsnit. Hertil kommer, at flere af de positive forhold ved foreningstilknytningen udspringer af relationen til træneren. Og den kan lige så vel opstå i model 2 som i model 3.

Fordelen ved model 2 er, at den gør det lettere at overvinde de udfordringer, der relaterer sig til model 3, herunder transport, økonomi og det at træne uden for SFO-tiden. Ulempen er selvfølgelig, at model 3's kvaliteter i forhold til at skabe lige muligheder ikke bibeholdes.

Men som nævnt kan det være, at disse behov i højere grad er de voksnes frem for elevernes. Det er i hvert fald pointen hos de personer, både ledere og forældre, som vurderer, at model 3 ikke nødvendigvis er ønskescenariet, fordi foreningsidentiteten i deres perspektiv ikke er central og reelt er uden betydning for, om eleverne får en bedre livskvalitet. Det gør de ifølge disse personer blot ved at dyrke idræt og være inkluderet i et idrætsfællesskab. Dette er der dog ikke enighed om blandt alle involverede.